

Revista digl noss Sulom

DAVOS LAS CULISSAS

TEMA PRINCIPAL:

Sainza voluntaris davos las culissas vo navot. En exaimpel èn igls runals da skis pitschens. Els dependan digl angascha-maint da singulas persungas.

AN TGADAFI:

Sainza perfecziun dattigl nignas steilas. Igl schef cuschi-nier tgi sbrigia anturn è passé. En'invista humoristica aint igl mintgade dalla haute cuisine.

PURTRET:

Sainza passiun dattigl nign tea-ter. La reschissoura Lina Frei-Baselgia rachinta dallas temas e digls plascheirs davant e davos las culissas.

Lucia Netzer, raffinadra da langa nura, Savognin
© Lorenz A. Fischer

Parcs suisses
PARCS SUISSES
PARC NATUREL FEDÉRAL

Parc Ela
Parc naturel.
Parco naturale.
Naturpark.

graubünden

Incumparabel Parc Ela

Nossa nateira. Nossa gliout. Noss products.

Planisaziun SONDER

biro d'inschignier e da misiraziun

- planisaziun labours da construcziun bassa
- planisaziun da provedimaints d'ava
- differentas labours da misiraziun

Planisaziun Sonder SA
Veia Davos Clavo 7
7462 Salouf

Telefon +41 (0)81 684 13 31
info@sonder-ing.ch

www.sonder-ing.ch

#gkb2020

Metter accents
persistents per
igl avigneir.

Crescher communablamaintg

Scuvreir ossa.
gkb2020.ch

Banca Cantunala Grischuna

EDITORIAL

Ins dei tgi dad en glatscher seian visibels angal 11% digl glatsch, igl rest, 89%, seia sot la surfatscha dalla ava agl zuppo. Uscheia è er bler oter sen chest mond betg da vaseir segl amprem sguard. Ins stò eir a fons. La Revista digl noss Sulom vo a fons e dat en sguard davos las culissas agl lis igls pi differentes.

L'amprema viseta davos las culissas fò Rafael Müller. El ans anveida da far igl viadi fons ainten la crepla sot Alvagni. La fortezza militara tgi sa catta lò, è scu igl glatscher, angal ena porta è visibla dantant tgi agl zuppo è en'antiera infrastructura per igl cass da ghera.

Agl center della Revista acutala stattan perancunter betg angal igls lis zuppos, ma surtòt er las persungas davos las culissas. Sainza igl angaschi digls voluntaris, rastessan igls runals pitschens ainten las nossas regiuns salda scu tgi pudez liger ainten la contribuziun da Cornelia Candreia. Sainza igl angaschi dalas pi diversas persungas, rastess blera labour pendenta.

La realidad

Igl sguard davos las culissas mossà dantant, tgi chegl tg'è davant las culissas è savens angal show. Pir davos las culissas sa mossà igl caracter digl singul carstgang. Chegl ò er Benedetto Vigne stuia percorscher durant la sia labour scu schurnalist an discurs cugl star Gianna Nannini. E scu sa deportan igls stars dall'haute cuisine? Andrin Willi canoscha fitg bagn las cuschignas da steilas e descreiva a moda humoristica, scu tgi marscha tigls schefs dallas padelas.

La ficziun

Avant tgi dar en sguard davos las culissas resta adegna en curt mument, noua tgi l'atgnà fantascheia sa fò en maletg da chegl tgi pudess sa cattar davos igls umans u ischs saros. Tge ans spetga davos las culissas u scu tgi dus

autours giovens èn sa dumandos «Tge rolla vign igl rumantsch a giuier an 100 onns?» Las propostas fon surstar. La ficziun è ena tgossa, ma la realitat mossà tgi dat adegna persungas tgi s'angaschan pigl rumantsch e per la gliout tgi abitescha aint igl noss sulom. Ainten la rubrica ier ed oz preschainta la Revista digl noss Sulom pussebladads da discutar e baratar ideias e chegl a moda digitala ed analoga.

Davos e devant las culissas

Igl ager devant e davos las culissas vo pigl solit mang an mang, i dovra chels davos las culissas, ma i dovra er chels devant, tgi èn pronts da sa preschentare sen la tribuna. Ena persunga tgi canoscha tottas dus vart è la reschis-soura ed actoura Lina Frei-Baselgia. Igl sies purtret pudez liger sen la pagina 37.

Stimada lectoura e stimo lectour, er davos las culissas dalla Revista digl noss Sulom è adegna tot an muviment. Da nov fò part alla redacziun Cornelia Candreia. Nous ans legragn dad aveir catto ainten ella ena persunga gio-vna ed interessada pigl rumantsch e la nostra regiun. Ella ramplazza Dominique Dosch tgi ò durant igls davos onns inspiro e sustignia la redacziun. A Dominique en cordial angratzg per la sia labour.

Ossa pero tribuna libra per ena lectura cap-tivonta ed inspironta!

Igl team da redacziun cun Pia Plaz,
Rafael Müller e Cornelia Candreia

Proxima ediziun

Tgi tgi ò gost da contribueir an ena furma u l'atra è adegna bagnnia. | Contact: info@sulom.ch

Apoteca Son Mitgel

Daniel Merz, apotecher

- » Cunsegliaziun cumpetenta per
- » problems da sanadad
- » Grond sortimaint da masdegnas
- » effectuousas
- » Omeopatia
- » Ervas medicinalas
- » Spezialitads dalla tga
- » Cosmetica
- » Furniziun an tgesa
- » Sarvetsch d'urgenza

7460 Savognin

telefon 081 684 18 46
www.apotheke-savognin.ch

la sung cò per Vous!

Romeo Wasescha, cunsiglieder da sieranzas e provedimaint
T 081 650 02 15, M 079 639 89 39, romeo.wasescha@mobilier.ch

Generalagentur Chur
Urs Fetz

Büro Savognin
Veia Naloz 22
7460 Savognin
chur@mobilier.ch
mobilier.ch/chur

la Mobiliar

00991

CUNTIGN

EDITORIAL 3

URGC 7

DAVOS LAS CULISSAS

Davos las culissas dalla Ghera freida	8
Sainza las bungas olmas vessan igls Beat Feuzs futurs dad eir a pe	12
Caloster cun corp ed orma ...	14
Generalista plagn perseveranza ...	16
Rendezvous cun Gianna	18

LITTERATURA

Dall'ideia agl codesch	20
Autours ed autouras futuras screivan digl futur	22

IER ED OZ

Plazza da vischnanca digitala	25
Plazza da vischnanca reala	26

FAMIGLIA

Grond per pitschen	28
Quartet per tut la famiglia	29
Angiavign	30

AN TGADAFI

Bumm, bumm, bumm	32
------------------	----

TEI & JOU

La daspetta davart igl det digl daintist	34
--	----

PURTRET

Lina Frei-Baselgia: «Mutter Courage» davos las culissas	36
---	----

CALENDER 2020 40

IMPRESSUM

© Copyright, Uniun Rumantscha Grischun Central
Prietsch d'abunamaint CHF 25.50

REVISTA DIGL NOSS SULOM
ISSN 2297-7120

LECTORAT

Petra Uffer,
Reto Capeder

REDACZIUN
Pia Plaz, Rafael Müller e
Cornelia Candreia, info@sulom.ch

GRAFICA
tipic.ch, Savognin

ORGAN ADMINISTRAZIUN
Uniun Rumantscha Grischun Central,
administraziun@sulom.ch

STAMPA
Wolf Druck AG, Triesen / FL

Bild: S. Blumer

Parc natural Beverin – igl datgea digl capricorn

www.naturpark-beverin.ch

graubünden

beraten - planen - installieren - unterhalten... aus einer Hand

Electro Wettstein SA
schaffen mit Strom

Smart home-ready

zukunftssicher Installieren - Mehrwert statt Mehrkosten

Kommunikation/ Multimedia
KNX- Gebäudeautomation
Stark- & Schwachstrom
LED- Lichtlösungen
Zentralstaubsauger
Zutrittsysteme
24h- Service

Wir beraten Sie,
planen Ihre Ideen
und realisieren Ihre Träume

KNX
swisscom
ekey
MINERGIE MODUL
Synco™ living
ISO 9001
BUREAU VERITAS

PARTNER
Business Silver Partner
EN
Raumkraft
Home automation system
1628

www.ewsa.ch

UNIUN RUMANTSCHA GRISCHUN CENTRAL

I dovra l'Uniun Rumantscha Grischun Central

L'Uniun Rumantscha Grischun Central è nascheda or dalla restructuraziun dallas uniuns affiliadas dalla Lia Rumantscha igl 2006. L'Uniun Rumantscha Grischun Central cumpeglia la Sotselva, scu er Surmeir. Igl intent è da mantignier e promover igls dus idioms, sutsilvan e

surmiran. L'uniun promova er igl rumantsch grischun. L'URGC promova la cultura ed igl adiever rumantsch an scola, an baselgia, ainten l'administraziun, scu er ainten la veta da mintga de.

Tge concret?

Vous tinez ainten mang en product concret. En punct principal dall'URGC è dad edeir mintg'onn la Revista digl noss Sulom. Chella cumpara oz ainten ena furma fitg moderna ed attractiva. Ena revista plagna d'istorgias rumantschas per Sotsilvans e Surmirans, ansomma tot igls ameis digl rumantsch, tgi apprezzieschan la cultura rumantscha.

L'URGC promova er otras ediziuns sotsilvanas, surmiranas ed an rumantsch grischun. D'ena vart cun sustigns finanzials u cun atgnas ediziuns, per exaimpel igl amprem codesch d'ameis an rumantsch u igl codesch triling «Igl Tgavrer – Il capraio – der Geishirt». L'URGC regala er mintg'onn codeschs rumantschs agls scolars da scoligna digl intschess. Igl rumantsch duess purtar plascheir a tgesa. Er las canortas rumantschas digl noss intschess vigan adegna puspe sustigneidas.

Sportbus – u bagn bus da sport

Per l'URGC ègl fitg impurtant tg'igl rumantsch vigna betg scatschea digl tudestg. Per exaimpel ò l'URGC intervegnia an differents cass da ramplazzar las inscripziuns tudestgas an rumantsch. L'URGC amprova adegna puspe

da sensibilisar igls gremis politics da far adiever digl rumantsch. Igl rumantsch duess neir musso e discurria cun luschezza.

Ena decisiun pigl rumantsch

L'Uniun Rumantscha Grischun Central sustigna igl adiever digl rumantsch grischun an scola. Igls davos dodesch onns è igl rumantsch grischun sto igl lungatg d'alfabetisaziun ainten las scolas da Surmeir. Tenor l'Uniun Rumantscha Grischun Central duess chegl er restar uscheia. Igl rumantsch grischun è mai sto ena concurrenza pigl surmiran. Igl rumantsch grischun è ena pitga

impurtanta per la posiziun digl rumantsch an Surmeir. L'Uniun Rumantscha Grischun Central sustigna l'ideia d'uneir e mantignier igl rumantsch antras igl lungatg unifitgia. Las vischnancas da Surmeir on decidia cun gronda maioritad d'introduceir igl rumantsch grischun an scola. La populaziun è sa mussada innovativa e visiunaria da lez taimp.

Lagn perchegl **restar venant gagliards, innovativs e visiunaris.**

La suprastanza dall'Uniun Rumantscha Grischun Central

DAVOS LAS CULISSAS DALLA GHERA FREIDA

Deialung ins carteva tgi en spital dall'armada sa zoppa ainten la crepla sot Alvagni, damanevel alla cruschada da Crappa Naira. Ma sbaglia! Igl stabilimaint sutterrana betg pigls blessos dad ena ghera pussebla, mabagn igl li secret per chels tgi vessan cumando la ghera: Radond 50 anfignen 80 uffiziers vessan piglia cutier ainten la fortezza, tgi vign betg ple duvrada siva digl 1995 e derva igl onn proxim scu museum. La Revista digl noss Sulom ò fatg ena viseta.

Hans Stäbler ò ena predilecziun per tot chegl tgi sa catta sot tera. Cun tschaffen derva el las portas armadas da fier e da beton tgi magnan ainten la fortezza, pi precis aint igl anterious post da commando secret dall'antieriora Brigada da cunfegn

12. Radond 180 meters ainten la muntonga sa catta chel, equipo cun tot chegl tg'igls uffiziers vessan duviro per surveiver ainten la fortezza egn u perfign dus meis. Per exaimpel dus tarmenta motors da Saurer per produtgier electricitad. U bagn

Hans Stäbler davant l'antrada a Crappa Naira

ena ventilaziun d'aria raffinada tgi vess protegea la crème de la crème digls uffiziers grischuns dad attagas cun armas atomaras, biologicas e chemicas. Bagn tgapia, la fortezza sot Alvagni era betg ena fortezza da cumbat – canungs e posts per

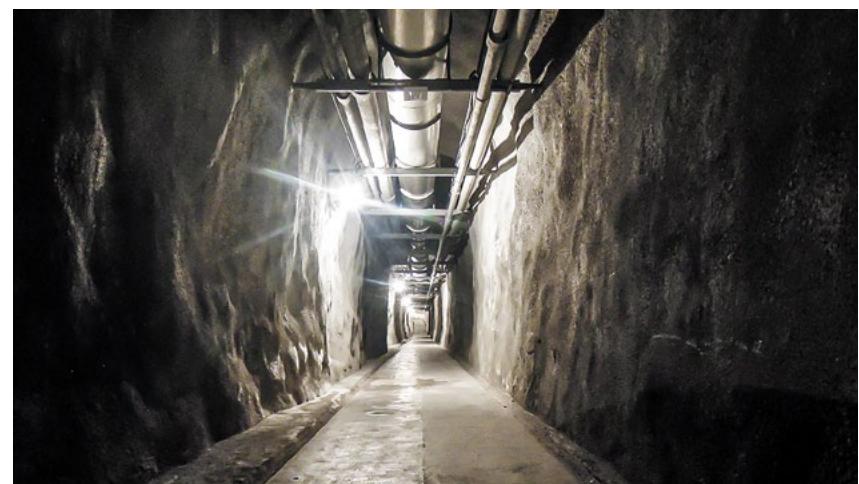
mitraglias scu tg'ins pò contemplar ainten la fortezza Crestawald an Val Schons – mantgan cò. La fortezza sot Alvagni era en post da commando, KP ainten la verva militara. E da cò anor vess l'uffiziera-mainta cumando mellas da suldos per cass tgi en inimeei vess attatgea igl Grischun. Igl indrezs igls pi impurtants, daclera Hans Stäbler, seian perchegl stos igls funcs, la telefonia e la tecnica da transmissiun.

Igl uffiziers durmivan pi gugent aint igls hotels

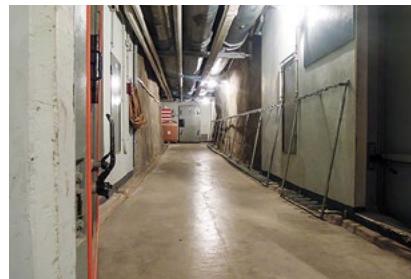
La fascinaziun per las fortezzas è neida messa an tgigna a Hans Stäbler. Chella sa cattava a Tusang, betg gliunsch davent agl post da labour da sies bab. Lez luvrava scu guardiafortezza tigl militier, tranter oter er ainten la fortezza sot Alvagni. Biagia ins ò chella tranter igls onns 1963 e 1967. An Svizra nivan las muntnognas tgavadas or dapertot da chel taimp. Igl paeis, apparenta-maintg neutral, sa cattava tranter las fronts dalla Ghera freida. Aint igl vest la NATO, aint igl ost igl Patg da Warschau. Durant igls exercezis militars niva igl inimeei pero adegna digl ost. Ins tameva igls communists, betg igls Americans ed er betg igls Tudestgs tgi vevan antschet cun las dus gheras mundialas. Exercezis militars nivan an totta cass fatgs re-peteidamaintg aint igl post da commando sot Alvagni. I niva luvro e

La defeisa dalla patria e las regurdientschas d'un-fanza da Rafael Müller

la ma record, igl era igls onns 90, la Ghera freida a fegn, cura tgi è nia mess an dumonda igl passo dalla Svizra, an spezial igl taimp dalla Sagonda Ghera mundiala. Igl è nia discurria e disputo dapertot ed er an mia famiglia. Cò era igl tat – sez suldo activ durant la Sagonda Ghera mundiala – tgi era persvadia tgi el ed igls sies cumarats dalla generaziun activa vessan defendia la Svizra digls nazis. Ma cò era er Mitgel, igl vagabund, tgi durmiva mintgatant aint igl razgem dalla scrinareia digl tat e veva er fatg sarvetsch activ durant la ghera. Ple tgi ena geda ò el detg: «Igl amprems schozs fissan ias anavos. Igls uffiziers svizzers eran tots nazis.» Tgi gist tot igls uffiziers svizzers simpatisavan cun igls Tudestgs, chegl è forsa betg sto igl cass. Ma siva tgi la gruppa d'experts anturn igl istoricher Jean-François Bergier veva piglia sot la marella chest tgapetel dall'istorgia è sto cler: Igl eran surtot las bungas relaziuns economicas cun igl reschim tudestg tgi on impedia igls nazis d'occupar la Svizra, e betg igls sacrificezis dalla generaziun digl sarvetsch activ.

Siva 180 meters ins cuntanscha la fortezza

Digl motor da Saurer anfignen tar la cuschigna da hotel - tot è avant mang

durmia sen dus plangs: sot igls biros digls uffiziers, per exaimpel chel dall'infantareia, chel digl transport u bagn er chel dalla transmissiun, soura las tgombra. Igls uffiziers pi ots vevan tgombra singulas, chels pi bass ed igls suldos vevan da sa cuntantar cun dormitoris. E naturalmaintg davigl er ena cuschigna, e gna da hotel, equipada cun igls miglers indrezs da cuschinari digls ezs onns. Chels seian per part anc scu novs, strousch duvros, dei Hans Stäbler ed agiunta tg'igls uffiziers vegian preferia da magler an ustareia ed er durmia vegian els pi gugent ainten egn digls hotels dalla regiun e betg 180 meters sot tera.

«Ansasez ègl donn per chesta fortezza»

Cun la fegn dalla Ghera freida e la refurma d'armada digl 1995, ò la fortezza pero pers la sia muntada. Igl mond è nia pi movibel e cun el er l'armada svizra. Las fortezzas tgavadas durant decennis cun gronda premura e bler suaditsch, on dad en de sen l'oter strousch ple valia ena pipa tubac. Igl onn 2011 è l'armada sa separada definitivamaintg digl post da commando sot Alvagni. Hans Stäbler mossia en documaint cugl bol «ENTKLAS-

SIFIZIERT». Oz totga igl stabili-maint alla «Uniun bietgs istorics militars Val d'Alvra». Hans Stäbler è igl president dall'uniun. 300'000 francs ins vegia gio investo aint igl anteriour post da commando per igl mantigneir e per igl far acces-sibel scu museum. Ed uscheia sa zoppan oz ainten la fortezza betg ple igls secrets dalla defeisa dal-la patria, mabagn bleras ouras da labour voluntaria digls 160 com-members dall'uniun. Igl sies pre-sident sa legra da pudeir darveir las portas digl museum sutterran agl decurs digl onn 2020. Ma igl geof-i-sicher stibgia e scolast secundar da Filisour pensiuno, ò er en po ma-laveta. I seja numnadamaintg sto ena bunga fortezza ed ins vess savia duvrar ella venavant. Betg scu post da commando per l'armada, persi-va scu refugi civil u bagn er per la protecziun da bagns culturals, dei Hans Stäbler alla fegn dalla viseta e sera puspe cun premura tot las portas armadas da fier e da beton.

La pitschna fortezza segl Pass digl Alvra

Curt avant la Sagonda Ghera mundiala ins ò antschet a bia-gier fortezzas e barricadas mili-taras aint igl Grischun. Uscheia er segl Pass digl Alvra. Betg gliunsch sot igl ospizi e gist sper la veia è neida biageida lò igl onn 1938 ena pitschna fortezza cun dus posts da canungs sen la costas. «Sperre Albula» veva chella nom ed è stada occupada durant la Sagonda Ghera mun-diala da suldos dalla generaziun digl sarvetsch activ. Ed er du-rant igl taimp dalla Ghera frei-da è la pitschna fortezza stada part dalla defeisa svizra. Oz è ella accessibla alla publicidad. L'Uniun bietgs istorics militars Val d'Alvra porscha guidadas durant la stad ed igl aton.

www.festung-albula.ch

Autour

Rafael Müller abitescha cun la sia famiglia a Tumein (Tamins) e lavoura tigl Radio Rumantsch a Coira.

F_UFFER HOUSE

F_UFFER HOLZ

F_UFFER GIPS

F_UBATTAGLIA

WWW.UFFER.CH

Uffer AG, Veia Padnal 1
7460 Savognin, Tel. 081 660 30 00

Demarmels

TRANSPORTS SALOUF

- » transports
- » transports pasants
- » lavandareia d'autos
- » diversa gera e material

Telefon 081 684 12 23
Telefax 081 684 21 62
Natel 079 682 43 36

info@detrans.ch

www.detrans.ch

Tancadi e shop Casti/Tiefencastel

avert: glindesde – sonda 06.00 – 21.00
dumengia 07.00 – 21.00

Nous ans legragn dalla Vossa viseta!

Societad consum alvra-surses, Enzo Bartolomei ed igl sies team

AGROLA

Runal Sontg Antoni ad Alvagni

SAINZA LAS BUNGAS OLMAS VESSAN IGLS BEAT FEUZS FUTURS DAD EIR A PE

da Cornelia Candreia

Schi nous pansagn agl turissem d'anviern ainten las nossas valladas vignan menziunos bagnspert igls noms digls territoris da skis da Savognin, Beiva, Lai, Barvogn, Spleia ed oters. Pero tgi dat er runals pi pitschens ainten la nostra regiun vo magari an amblidanza.

Er davos chels runals stat ena gronda lavour per igls mantigneir an veta. Quants unfants on amprandia ad eir cun skis graztga agl runal davant tgesa. E forsa tgi l'egn u l'oter dad els davainta graztga a chel eneda campiun mundial ainten la cursa rapida.

datas tecnicas:

lunghezza _____ 200 meters
 costs per igls skiunz _____ gratuit
 menaschi _____ autosarvetsch
 an funcziun _____ antiera staschung d'anviern
 infurmaziuns e contact _____ www.stierva.ch

Runal da Stierva

Responsabel per igl runal da Stierva è l'uniu turistica da Stierva. Alla testa da chella è Reto Schircks. El ed er Roman Brenn fon la gronda lavour davos las culissas. Igl runal da Stierva è betg tot onn segl fons. Da stad vignel "dusto". Reto e Roman igl monteschan mintg'aton ed igl demonteschan puspe da premaveira. Er las pistas preparan els sezs cun lour vehichel da pista durant igl antier anviern. An tot dat chegl 20 anfignen 30 ouras lavour per persunga durant l'antiera staschung.

Igl runal da Stierva è en runal d'autosarvetsch. Chegl monta tgi la gliout sezza igl pò metter an funcziun. Pero per saveir scu tgi chegl funcziuna, ston Roman Brenn e Reto Schircks instrueir davantor la gliout tgi vot nizzigier igl runal. Igl ple vogl chegl fitg bagn e la gliout stema chel sarvetsch. Digl cumegn Alvra dattigl mintg'onn en sustign da 1000 francs. Chels dastgan neir duvros sulettamaintg pigl runal.

datas tecnicas:

lunghezza _____ 345 meters

costs per igls skiunz

carta da staschung: _____ carschias 100.-/ unfants 75.-
carta digl de: _____ carschias 18.-/ unfants 15.-menaschi _____ 2 ampluias
an funcziun _____ antiera staschung d'anviern
(dallas 10.00-16.00)

infurmaziuns e contact

www.skilift-alvaneu.ch**datas tecnicas:**

lunghezza _____ 600 meters

costs per igls skiunz

carta da staschung: _____ carschias 185.-/ unfants 120.-
carta digl de: _____ carschias 26.-/ unfants 17.-menaschi _____ 2 ampluias
an funcziun _____ antiera staschung d'anviern
(dallas 9.30-16.00)infurmaziuns e contact _____ www.skilift-lenz.ch**Runal Sontg Antoni ad Alvagni**

Davos igl runal Sontg Antoni stat ena societad bagnorganisada. La societad digl runal, cun tschintg persungas alla testa (Seraina Grünenfelder, Andrea Schena, Tanja Oberli, Stefan Schena e Risch Tscharner), varda digl antier travagl digl runal dad Alvagni. Igl runal vign mess an funcziun digl personal tgi consista da quatter persungas externas. Igl om per igl mantignamaint digl runal è Risch Tscharner. El fò las revisiuns, controllescha tot, onscha las maschinas e meida igls gioufs digl runal. Las pistas fo'l igl cumegn d'Alvra ed er l'electricitat per igl runal è gratuita.

En po spezial è la finanziaziun digl runal Sontg Antoni. Igls daners vignan numnadamaintg rimnos cun ageid d'ena seira da Lotto. Cun chellas antradas ins so far alloura las revisiuns digl runal ed igl mantigneir uscheia. Las antradas digls bigliets perancunter ins dovrà per paer igl personal tgi stat de per de agl our dalla pista.

Runal da Lantsch

Igl om per las labours digl runal da Lantsch è Daniel Ulber. Davos el stat pero ena societad tg'è responsabla pigl travagl digl runal. Igl personal digl runal igl metta an funcziun cun mintgami dus persungas. Egna è giudem ed egna è sessom igl runal. Las pistas fò igl turissem da Lantsch cun ageid da Daniel Ulber. I vign fatg neiv artifiziala e chegl dat blera labour a Daniel Ulber. Dasperas è el er responsabel per las revisiuns, el varda digl personal e fò magari er labours scu midar igls gioufs. Sustign finanzial survignan els digl turissem da Lantsch, scu er digl cumegn. Igl cumegn fò er l'antiera contabilitad.

Igl runal da Lantsch ò survagnia chesta staschung ena soua nova. Siva dad esser stada 20 onns an funcziun ins ògl stuia la midar. Pero ò la societad digl runal betg savia finanztier sezza chella investiziun ed uscheia è nia lantschea en schinummo «crowd-founding». Antras donaziuns digl pievel ins ògl pudia rimnar igls daners necessaris e chesta staschung pò igl runal da Lantsch eir an funcziun cun ena soua nova.

Cornelia Candreia è carscheida se a Stierva ed abitescha ossa a Savognin. Ella lavoura scu mussadra da scoligna a Savognin. Aint igl taimp liber fò ella gugent musica e vo gugent an muntogna, cun velo u cun skis.

Edith Gugelmann-Battaglia ed Aaron Bellini èn dus persungas tgi labouran gio da blers onns er davos las culissas, ma ainten ambiants cumplettamaintg differents. Tots dus an funcziuns a favour dalla veta da cuminanza an vischnanca u perfign sen livel regiunal, cantunal u sur igls cunfegns digl cantun or.

Els on rachinto da lour experientschas e motivaziuns da s'angascher an chella furma per tradiziuns e valours dalla nossa cultura e societad.

da Rita Ulbrich-Cadotsch

Aaron ve da vidar las candeilas

CALOSTER CUN CORP ED ORMA ...

Ist ancletg cun l'opiniun, tgi en caloster u ena calostra seian an amprema lengia activs davos las culissas?

Absolutamaintg, chegl constat an mintga cass.

«...PER DAR ALLA CARDIENT-SCHA DA TOTS ENA TAIMPRA VIVEIDA DIVERSAMAI NTG POSITIVA.»

Tge at inspirescha personalmaintg da far chella lavour?

An amprema lengia la cardientscha, igl fatg da pudeir sarveir a Dia e da pudeir exprimer an chella furma er a tgi tgi vign an baselgia tgi la cardientscha saptga neir exprimeida an diversas furmas. Ambellond la baselgia per igls cartaints e las cartaintas tgi vignan a messa, m'imaginescha tgi chel mument ainten chel ambiaint tgiro cun persasiun e cun corp ed orma survignan els er per lour cardientscha ena taimpra viveida diversamaintg positiva.

Tge ègl da tigneir tot an îgl u forsa detg en po pi modern 'sot controla'sch'ins è calostra u caloster?

An mintga cass è chegl ena glista fitg lunga. Durant igl onn ecclesiastic fatscha sivamang tot automaticamaintg. Sch'ia pains siva, am vignan gist andamaint nundumbrevlas tgossas. Pi pac ancunaschaint ègl forsa tg'ia va er da procurar per igl manitgna-maint dall'oura dalla baselgia cun igls sains e lour cadagnas tg'ia va dad onscher mintgatant. Er igls lampadaris u candalabers gronds segl plafung, vaia mintgatant da lascher giu ve dalla soua per far giu la polvra. Naturalmaintg ègl da nattager e tigneir an urden tot an e dafor baselgia cun tgesa-pravenda, iert e curtegn e las diversas tavlas internas ed externas tgi vignan regularmantg actualisadas. Tgirar igls objects liturgics, scu per exaimpel igls tgaleschs, monstranza¹, ciboriums², custodia³, patena⁴, ed oter è er en pensum constant. Siva dattigl da tractar vistgias, paramainta, stolas, tgomeschs e tuaglias. Er la tgira da differentas statuas, bandieras, cunfanungs⁵, baldachins

1 Monstranza: igl recipaint per purtar an processiun e per adurar igl corp da Cristus.

2 Ciborium: tgalesch per conservar las ibladas consagradas aint igl tabernachel.

3 Custodia: cuntigna l'iblada gronda pusada ainten la schinumnada Lunula per depositar ella aint igl tabernachel.

4 Patena: ena schort plat cun part centrala pi profonda per pusr aint l'iblada gronda per l'eucharestia.

5 Bandieras fixadas diversamaintg ve da plessas stangas tgi vignan pertadas da dus persungas.

e da reliquias e reliquaris totgan tigl mies pensum. Per las decoraziuns staschunala an baselgia e las flours vaia igl grond sustign dalla mia donna Sabine.

Ma scu detg la glista fiss anc pi lunga.

Tge considereschas te personal-maintg per ensatge digl pi custevel tranter las tgossas tgi te ast da tgi-rar ed administrar?

Igl corp da Cristus aint igl tabernachel.

Da cura dattescha'l igl obiect igl pi vigl tgi te ast tignia ainta mang durant la tia carriera da caloster?

Chegl saro prubablamaintg igl crap da batten ainten la baselgia da Son Mitgel. Igl crap uriund datescha, tant scu tg'ia sa, digl 12avel tschentaner.

Dattigl muments, noua tgi te t'accorschas particularmaintg tg'igl ò mido ensatge tranter igl taimp tgi tia mamma (u schi te ta recordas anc da ties tat) fascheva labours da calostra ed igl noss taimp pi seculariso?

Cun 8 onns vaia antschet a far agl caloster, mia mamma era pitost responsabla per las flours e per nattager. Mies frar veva surpiglia igls 7 onns avant me da far agl caloster e siva sunga davanto igl sies successour. La labour tg'ia veva da far veva ena lunga tradizion, era clera e niva considerada scu sarvetsch anvers la baselgia a favour dall'antiera cuminanza. Cotras veva chel angaschamaint ena gronda valour ed impurtanza e niva betg crititgia u mess an dumonda. An chel senn era igl caloster er ena persunga tgi galdiva en tschert respect e niva stimada.

Mies tat, Gira caloster, per exaimpel ò fatg l'experimentscha da pudeir cumprar ena clavadeira dad ena persunga tgi vess sie-ramaintg betg vandia chella ad el sch'el fiss betg sto igl caloster.

Oz creia dantant, tgi chegl seia betg ple uscheia scu eneda.

L'impurtanza dalla baselgia vign oz messa an dumonda bler dapple. Ensatgi tgi è persvadia dalla sia profonda cardientscha individuala an Dia, independentamaintg digls sbagls, caschunos davart da persungas agl intern dallas baselgias cristianas, pudess prest aveir igl sentimaint dad es-ser persequito ozande ainten la nossa societat pi critica e secularisada.

Ia savess m'imaginar tgi chels svilups ainten la nossa societat vegan er mido spezialmaintg ainten las generaziuns pi giovnas la percepziun davart la funcziun e l'impurtanza digl caloster u dalla calostra.

Aint igl noss mond dattigl culissas, noua tgi angal pacs eligias pon sa lubeir da vurdar ve davos aint, davos tgenegnas da chellas culissas vessas te vurdo gugent eneda e pertge?

Ia mez va nignas ambiziuns politicas ni an connex cun cumbats u gheras, ma ia cattess mecta interessant da dar en'igleida aint igl Pentagon, la sedia principala digl ministerium da defeisa dall'USA. Mintgatant savessa bagn gugent, tge tgi vign tot dis-cuto e decidia ainten chel edifezi. Chegl èn sainz'oter decisiuns tgi on consequenzas ed effects sen livel global ed uscheia pru-bablamaintg er per las nossas teras europeas.

Aaron Bellini (48) è carschia se a Parsonz. Siva diversas scolaziuns è el oz scrinari, sculptour an lenn, mester e restauratour. Ansemens cun la sia donna Sabine, magna Aaron siva digl 2005 en atelier da restauraziun. Els restaureschan tgesas ed edifezis istorics, mobiglia viglia ed objects prezios. Ena labour tgi lascha reveiver an nova splendour vigls objects da valeta emozionala u/e finanziala. Sainz'oter en mastier tgi vign fatg davos las culissas per dar ena nova impurtanza a mobigliar ed objects tgi sparissan u gessan forsa a fittar ainten divers schlers ed archivs da museums, baselgias, tgesas privatas etc.

Dasperas laboura Aaron gio siva digl 1979 scu caloster. El è com-member activ dall'associazion da calosters digl Cantun Grischun (affiliada all'associazion federala) tgi organisescha dasper las reunions er mint'onn curs e scolaziuns per calostras e calosters.

Siva digl onn 2016 è el caloster dalla pleiv da Savognin.

Chella vocaziun ò ena tscherta tradizion ainten la famiglia dad Aaron, cunche gl tgi gio igl sies tat Gira caloster ed an en tschert senn er la sia mamma, Josefina Bellini-Cajochen, incorporavan la funcziun da calostra e caloster ainten la pleiv da Parsonz.

Cura tg'igls cartaints vignan an baselgia, è la gronda labour gio fatga e forsa son betg tots, tge tgi èn igls veirs pensums dad en caloster u dad ena calostra.

Per tot las funcziuns, scu battesims, nozzas, baras, purdananzas, patrocinis u messas, ò tot adegna dad eir tenor norma e tradiziun.

GENERALISTA PLAGN PERSEVERANZA ...

Edith Gugelmann-Battaglia cun la sia mamma Antonetta Battaglia-Janutin

Edith Gugelmann-Battaglia (58) è carscheida se a Segl an Tumliastga. Da mattatscha niva ella mintgant se Riom a visitar tatta e tat, Antonetta e Gion (calger) Janutin-Camen. Ena staschung d'avviern ò ella scu donna giovna, luvro schizont a Savognin aint igl affar da sport da sia onda Hedy Cadotsch-Janutin. Edith, feglia dad Antonetta e Johann Battaglia-Janutin, è damai bagn er Sursettra cun rieischs a Riom. Igl onn 1986 ò ella marido Ernst Gugelmann ed igl 1988 è naschia lour fegl Kevin. Curt siva on Edith ed igl sies om fundo lour affar per tecnica da tgesa e cun ena buna organisaziun an famiglia ò Edith pudia sustigneir bagnbod puspe igl sies om ainten l'administraziun, contabilitad e sch'igl era necessari perfign far labours manualas. Kevin stat ossa gio dadei sen agens peis, ma Edith è rastada activa ed è s'angascheda per gronda part an davosnoda durant igls davos vantg onns an favour da diversas instituziuns ed uffezis. Ozande è igl sies plan da termins ple tgi plagn, ma cura tg'ia la va contactada per dumandar sch'ia pudess far en'intervista cun ella per la Revista digl noss Sulom ò ella dalunga detg tiers cun plascheir.

Ist anclletga schi ia dei tgi te vegias luvro blers onns an amprema lengia davos las culissas?

Ea, naturalmaintg. Savens vaia già da gestiunar tot e chegl an amprema lengia davos las culissas. Scu donna da famiglia cun ena gronda tgesa, en unfant, divers animals da tgesa e cugl biro digl affar er ainten tga, vaia naturalmaintg mianc savia far oter tgi luvrar surtot davos las culissas.

«... PERCHEGL TGIAN FAVOUR DIGLS PI DEBELS AINTEN LA NOSSA SOCIETAD ÈGL DA SA FAR VALEIR ...»

Igl ties angaschamaint è gio adegna sto vast e variont a favour da persungas attempadas scu er da giovens e schizont a favour da persungas tgi nissan betg a freida sainza ageid.

Sast dumbrar se, per tge ambits dalla veta quotidiana tgi te ist ta angascheda?

Ia va la schort dad esser ena generalista tg'ins so metter dapertot. An chel senn saia prest betg noua antschever: Antschet ogl cugl cunsegl da scola, siva è suando en post an suprastanza communalia scu presidenta digl cunsegl da scola, manadra da scola per classas spezialas, substituta da deputada agl cunsegl grond e siva digl 2018 deputada agl cunsegl grond. A parteir da chest'onn m'angascha er aint igl comite dall'autoritat da survigilanza dallas scolas medias digl Grischun e sung er anc aint igl cunsegl da fundaziun Scalottas da Scharans, ena instituziun u en centrum da cumpetenzas cun diversas tgesas per persungas diversamaintg ablas.

Savens era la situaziun uscheia tgi en' otra persunga am propouniva da surpiglier en ressort u am proponiva da ma metter a disposiziun per en pensum. An chel senn è'la la glista da tot chegl tg'ia va presto u fatg considerablamaintg pi lunga.

Er ainten la veta privata veva savens persungas tgi tschartgevan particularmaintg igl contact cun me. I stò esser tgi tots s'accorschan tgi ia va gugent an general igl concarstgang. Interessantamaintg vaia la schort tg'ia va anc mai gia difficultads cun oters concarstgangs, er betg cugls pi pretentious u stinos. Savens sa davogl situaziuns da confidanza, sainza tg'ia vess tschartgea chegl sfurzadamaintg.

«... ER LÒ, NOUA TGI OTERS SA STROCLAN FORSA.»

Tge premissas dovra ena persunga tgi presta tanta lavour davos las culissas?

I dovra franc ena buna porziun curasch ed ena gronda persvasiun per s'angascher a favour dad ena buna tgossa e surtot er an favour da persungas tgi dovran sustign davart da persungas externas. Ansasez vaia adegna piglia part alla veta ed allas situaziuns da persungas pi deblas ainten la societad ed an particular per un-fants tgi vevan basigns da sustign per pudeir crescher e sa sviluppar sot cundiziuns adequatas a lour basigns fundamentals ed a lour svilup individual. Displaschevlamaintg ègl chegl betg adegna igl cass. Demussar mal-gisteias, situaziuns da violenza, abus, etc. n'è betg adegna simpel e pretenda detschertaddad. Eneda tg'ins è pero persvadia tgi chegl tg'ins fò saptga angal migliurar la veta da chels tgi èn pertutgias, tgi èn savens igls pi debels ainten la nossa societad, ins ògl d'aveir la capacitat d'ager effectiv. Ins ò betg adegna igl sustign necessari e schi la situaziun pretenda, ins ògl er dad esser capabla da sa far valeir, cura tgi oters sa stroclan forsa, perchegl tgi davainta sten-tous u schizont precari u sma-natschont. An mintga cass ins ògl dad esser pront per da totta sort situaziuns ed aveir igl interess da sa lascher sfidar dallas talas.

Ast te noto aint igl decurs digls onns, tgi dat ambits dalla veta quotidiana, tgi at on consterneida particularamaintg ed at on motiva-da cotras da davantar anc pi activa sen chel camp?

Ia va luvro dus onns ainten la cu-mischung tutelara e lò vaia propi amprandia a canoscher situaziuns tgi am on consternia fitg. Unfants tgi eran confrontos cun genitours dependents dad alco-hol u dad otras drogas u alloura er unfants tgi consumavan sez drogas e/u alcohol. Ma er per-

sungas pi viglias tgi nivan betg a freida cun lour veta. Savens eran u povradad u alloura oters problems finanzials, scu per exampel er dabets caschunos da consum sproporziuno da tgossas nunneccarias. I dava er persungas tgi levan betg sa lascher gidar e mintgatant cattavigl da totta sorts strategias e fintas per mitschier dalla survigilanza dal-las autoritads. Naturalmaintg è la situaziun dad ena persunga tgi vign tutelada fitg cumplexa e cotras betg simpla, cunchegl tgi ella dependa 100 % digl guia e dalla gueida. Cun chella control-la finanziala totala son betg tots eir anturn constructiv.

A me on chellas experientschas mussò tgi fiss an tscharts cass sieiramaintg en avantatg sch'ins savess intervigneir gio davantor an en'atra furma, forsa betg anc schi invasiva per evitar igl extrem.

Creist tgi detta differenzas tranter la labour tgi omens prestan davos las culissas e chella tgi donnas prestan an davosnoda?

Dattigl omens tgi lavuran davos las culissas? (ella rei...)

Laschond dalla vart igl spass, creia tgi omens vegian bagn en po la tendenza da delegar pitost a (lour) donnas tschertas labours tgi èn per els forsa pi lunguou-sas u pi pac interessantas.

Ist te ancletga cun chel proverbi, tgi davos mintga om grond stetta ena donna anc pi gronda, e sast motivar la tia oppiniun an chel connex?

Ia schess betg 'ena pi gronda donna' mabagn 'er ena gronda donna'. Alla fegn vaia betg da motivar chegl, cunchegl tg'igl è en proverbi m'imaginescha tgi sa basa alla realitat.

Tge exact è sa mido fundamental-maintg per tè e tia veta persunala, cura tgi te ist neida noador digl davosnoda ed ast decidia da da-vantar ena persunga publica?

La veta ainten la publicitat pre-tenda cuntuadamaintg da stueir ta giustifitgier per tot chegl tgi te fast e schizont per tot chegl tgi te fast betg. Mintgatant pitescha la spontanitad da chella situaziun.

Aint igl noss mond dattigl culissas, noua tgi angal pacs eligias pon sa lubeir da vurdar davosaint, davos tgenegnas da chellas culissas vessas te vurdo gugent eneda, e pertge?

Chegl è betg ena simpla dumon-da. Ia va schi blers interess ed i dess franc blers ambits davos las culissas tgi savessan esser anc interessants, ma ansasez vaia adegna gia la schort da pudeir vurdar davos las culissas tgi am interessavan propri.

Autoura

Rita Ulbrich-Cadotsch (*1967) lavoura gio da divers onns scu scolasta da tudestg alla scola da lungatgs «aca-demia Tessin». Durant igl sies taimp liber lavoura ella tranter oter scu schurnalista libra. Ella veiva cugl sies om e lour quatter feglis a Novaggio aint igl Tessin.

RENDEZVOUS CUN GIANNA

da Benedetto Vigne

Sco blers e bleras san hai jau la-vurà onns or sco schurnalista da musica ligera, da rock e conturns. En in tschert senn pia davos las culissas dal palc gloriis e famus, purtond savens la plachetta che deva access exclusiv al backstage, sco ch'il schargon da la scena numna quest areal reservà normalmain be a las stailas e lur enturagi.

Ina da las pli bellas anecdotas è stada quella da l'intervista mancada. Igl era vers la fin dals onns otganta. Il züritipp, revista da program emnila dal Tages-Anzeiger da Turitg, manava da lez temp sin la terza pagina la rubrica Rendezvous, in discurs e purtret pli profund deditgà ad ina persuna da cultura annunziada mintgamai lezz'emna.

Per exemplel la Gianna Nannini, la chantautura taliana, oramai avanzada lezs dis al status da renum europeic, e previsa per in concert en il Hallenstadion da Turitg. Las vistas per ina entupada n'eran però betg favuraivlas, pauc temp en il chalender da la rockadura. Ma jau enconuscheva bain ses manager, Turitgais, e quel m'ha lura cumbinà in termin, e quai a chaschun da la prova principala en la sala FEVI a Locarno. Jau aveva gia fatg intginas interviews cun la Gianna, e cun questa diva in pau lunatica fiss jau lura bain vegni a frida.

Nus eran damai partids cun il Gotthard-Express, il fotograf ed jau, plain mirveglia. Arrivads vers mezdi en questa sala tessinaisa, avainsa bainprest realisà la situazion. Ina hectica nunditga. Avant las provas era fixada la filmada d'in videoclip, quest med publicitar oramai daventà indispensabel lezs dis. Il fotograf ha lura bain pudi far sia lavur durant las giradas. Ma per mai avevi num: spetgar! Il manager m'ha encraschà, schend ch'ins chattia lura bain in slot, ina fora entaifer il menaschi. Ed el zappignava gnevus tranter sala e piercen, turnond adina cun il medem messadi: spetgar! E spetgar. E spetgar.

Vi vers las quatter sto il manager avair midà tun, e probabel ha'l ditg, qua ora spetga quest pauper schurnalista ch'è vegni extra da Turitg, uss fa finalmain tes duair, u insatge dal gener. Ed ella è vegnida, cun sia parita da clip, giaca da tgirom cuiassada, chautschas strivladadas, la montura da ses novischem album «Malafemmina». Ed immediat haja realisà ch'ella era seccada, strusch pronta per grondas parladas, cun il chau tut insanua auter.

Jau aveva preparà in discurs persunal, intimistic, ella spetgava probabel dus traïs statements setgs e superficials, sajettads a la sperta. E strusch avert la bucca, haja chapì, quai na funcziuna

insumma betg, quai è tut adumbatten. Trais tentativas. Ma la pli clera resposta è stada in schlaf-fada: «Per carità, non innervosir-mi!» Qua am è vegnida in'idea. «Lasciamo perdere!» haja decidi spontanamain, e Gianna na pareva betg malcuntenta da quai.

Ed uschia era jau turnà senza intervista a Turitg ed aveva furnì a la gasetta in «rendezvous» che descriveva lung e lartg mo l'aventura passentada, l'istorgia d'in interview manchentà. L'artigel aveva tuttina gi in detg bun resun, forsa gist pervia da questa viecta nunusitada – che confermava magari l'imitsch dad ina stravaganta ed «impossibile» Gianna Nannini.

Autour

Benedetto Vigne (67) è naschia a Belluno an Italgia, ò passanto la sia unfanza a Salouf e veiva cun la sia donna a Turitg. Vigne è egn digls babs digl rock rumantsch, schurnalista da musica pensiuno ed autour.

«Mach mich bitte nicht nervös!»

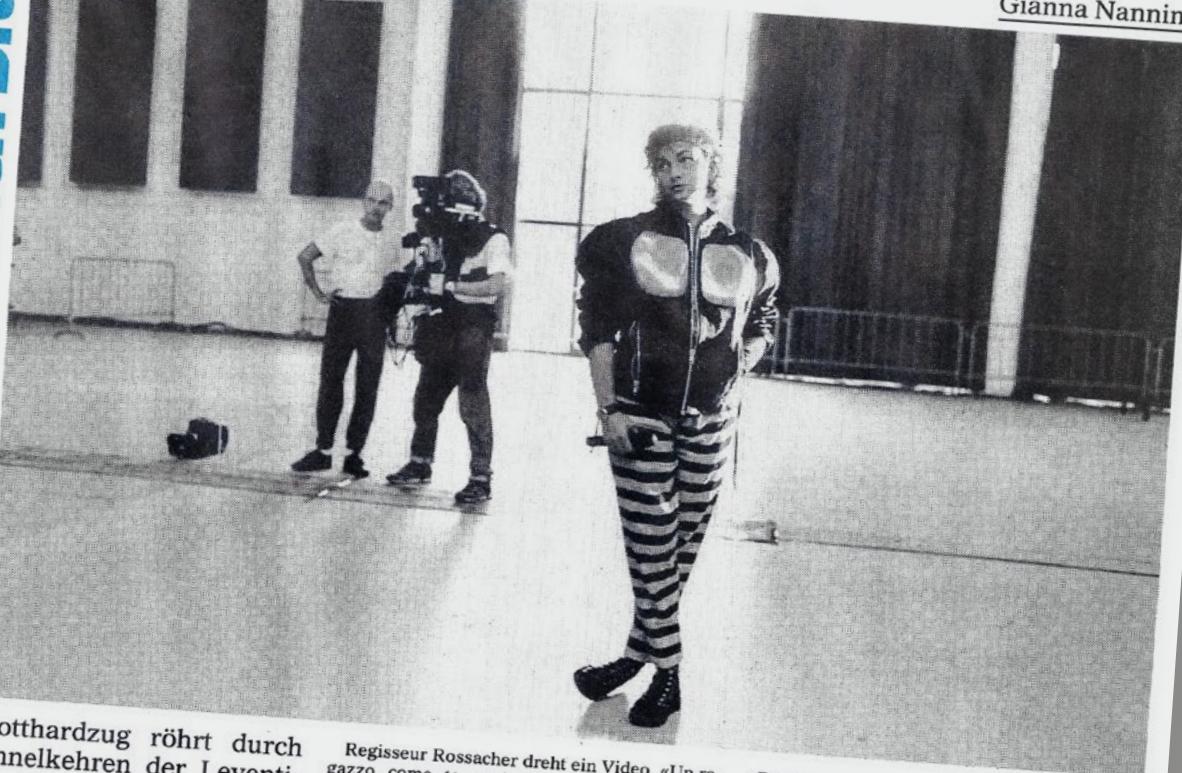

BILD:
RETO
OESCHGER

Der Gotthardzug röhrt durch die Tunnelkehren der Leventina. Um die Ohren, intensiv, direkt, walkmannig, die «malafemmina». Benni Vigne freut sich auf ein Gespräch mit Gianna Nannini.

Destinazione Locarno – Partenza Locarno. Gianna Nanninis grosse Herbsttournee beginnt hier. Am Nachmittag noch ein Video filmen. Aber danach, zwischen Dreharbeiten, Abschminken oder Soundcheck, sollte, mit Risiko, ein kurzes Gespräch drinliegen. Nur ein Augenblick. Buchstäblich. Augen, Blicke – das ist schon wichtig.

Rückblende. Vor sieben Jahren in einem Zürcher Hotel. Eine ganze Stunde Zeit. Das erste grosse Interview. Stichworte von A bis Z. Rockfachsimpelei. Und am Schluss die Bemerkung, das hat mir nicht gefallen, ich bin nicht zufrieden. Ich hab gar nichts von DIR, Gianna, erfahren. Wer bist DU, Gianna?

Darüber reden. Und über vieles mehr. Fragen, woher es kommt, dass ich manchmal Mühe habe, mich mit ihrer Stimme anzufreunden. «Hey Bionda!» Im Refrain trifft sie die Höhen nur noch knapp. Wie wenn sie keine Luft mehr hätten, demnächst brechen würde. Hey Bionda, woan leidest du? Leidenschaften. Leiden.

Die FEVI ist eine mittelgrosse Sporthalle. Funktional, modern und grosszügig. Heute generalstabsmäßig in Beschlag genommen vom Konzertkommando «malafemmina». Fünfunddreissig Leute zu Diensten. Die letzten Einstellungen. Hauptprobe. Büro und Garderobe auf der Galerie. Feldküche in den Schutträumen. Draussen vier Trucks, fahrbereit. In der Halle die grosse Bühne. Schweinwerfer, Verstärker. Fünf riesige, kreisrunde Projektionsflächen. Be wegbar. Überfragrosse.

Regisseur Rossacher dreht ein Video. «Un ragazzo come te», mit Konzertkulisse. Zuerst (14 h) Band allein. Später (15 h) mit Gianna. Gianna in gestreiften Hosen und Ledergilet. Herumlummeln, flirtend. Vier «ragazzi» nur für diese Tour. Rüdiger, Marco, Nick und Andy. Gianna tanzelt durch die leere Halle. An die grossen Fensterscheiben der FEVI kleben sich Locarnos Kindernasen. Und Gianna muss nochmals tanzen (16 h). Im «malafemmina»-Look, der martialischen Lederjacke. Rüdiger trommelt auf die silbrigen Brustschilder. Gianna öffnet mal kurz. Nur zum Scherz. Und dann (17 h) alle Schritte nochmals. Basta! Gianna will nicht mehr. Nur noch in Ruhe essen. Auch keine Presseleute!

Warten in der Garderobe. Mit der bangen Ahnung, dass es nichts wird. Die Zeit ist abgelaufen. Auf dem Tischchen zwei italienische Heftchen. Gianna in copertina. Auf dem Titelblatt Glanzpapier. «Ah, ecco.» Sie ist doch noch hereingekommen. «Mach's bitte kurz, ich muss noch zum Soundcheck und dann ins Hotel, mich umziehen. Schiess los, stell die Fragen!» Es war nicht so gemeint. Schau Gianna, es ist, glaub ich, sinnlos, du willst gar nicht recht, du bist jetzt völlig woanders. Premierenstress. «Wie fühlst du dich?» «Benissimo!» Das war die Antwort. Wie ein Schild «vieta entrare». Soweit waren wir schon einmal.

Also gut, Rückzug zu den wenigen hingekritzten Stichworten. Vorhin in der Halle, Giannadies, Gianna das, alle wollen was: der Regisseur, der Schminkner, der Manager, der Musiker, der Schreiber, Locarnos Kinder – non ti senti come una proprietà pubblica. Fühlst du dich da nicht als eine Art öffentliches Eigentum? «Guarda, io sono indipendente, libera, indipendente.» Eine Freie, Unabhängige. Es spricht ein Merkblatt, vorgefertigt. Die Augen schauen von nichtvorhandenen Kameras weg.

Versuch Nummer drei. Auf tutti: Wenn es im Rockbusiness darum geht, Modelfälle von

«Produkten» zu zitieren, kommt mir seltsamerweise immer «Gianna Nannini» als erstes in den Sinn. Könntest du dich mit dieser Bezeichnung – «prodotto» – anfreunden? «Tutto quello che faccio è fatto da me! Quindi...» Alles, was ich mache, habe ich selbst gemacht! Also was soll's! «Per carità, non innervosirmi!» Mach mich bitte nicht nervös, jetzt kurz vor dem Soundcheck. Insomma, sind wir hier um zu plaudern oder um ein Interview zu machen? – Va bene, zurück an den Start. Vorhin in der Halle, du in diesem Durcheinander von Italienern, Deutschen, Briten; englisch - inglesi - deine Arbeitssprache: Gianna Nannini ist die Europäische Sängerin, die erste Sängerin des Europäischen Binnenmarktes. Gianna lacht zum ersten Mal, seit sie in diesem Fauteuil sitzt. «Cantante europea – questo mi piace!» Übermorgen werden die Tes-

Zürich, Hallenstadion	Mo 20 h
DRS 3: Konzert und Interview	Di 20 h

siner Tageszeitungen ähnliches schreiben. Aber mir genügt das nicht. Heute im Zug, als ich «malafemmina» intensiv durchhörte, da schien es mir an ein, zwei Stellen, du singest mit einem sonderbaren nichtitalienischen Akzent. Fremdlich. Folgen dieser Arbeitssprache vielleicht. «Ah, si? Impossible. Unmöglich. Vermutlich kannst DU nicht italienisch! Retourkutsche. So würde es mir gefallen. Aber du musst jetzt ins Hotel. Und überhaupt, so hat es keinen Sinn. Ein andermal, an einem besseren Ort.

Später, wieder im Gotthardzug, fällt mir auf, dass ich mich nicht sonderlich bemüht, ja quasi dagegen gewehrt habe, diese Frau wahrzunehmen. Dass ich kaum beachtet habe, wie frisch, lebendig, jugendlich und kontrolliert sie, allem Stress zuwider, wirkte. Wie sie schön war. DAS hätte ich ihr doch sagen müssen. «Come sei bella, Gianna.» – Bella e impossibile.

Gianna Nannini

DALL'IDEIA AGL CODESCH

La labour d'en sribent passiuno

Igl semi da blers è forsa pi bod ni pi tard da realisar en codesch. E schi te ligias gugent e regularmaintg, savess chel passataimp dar igl stompel cun la remartga: «En codesch nissa forsa er da screiver.» Chel semi resta alloura semi anfignen tg'el vign sviglia antras ena buna caschung. Tar me è chella sa dada durant igl taimp scu scolast alla Scuola svizzera a Catania/Sicilia (1986-89)

Igl autour alla labour

Eir cun îgls averts tras igl mond

Igl taimp liber vaia visito ansemen cun la mia consorta Marlen blers lis caratteristics e festas tradiziunalas an Sicilia, ella fotografond, ia nudond. Las «Notizgas dalla Sicilia» èn cumpareidas ainten la Pagina da Surmeir e la Gasetta Romontscha e la finala scu codesch. (Igl tgape-tel davart la mafia vaia pir scretg an Svizra.) La publicaziun sa basa sen bleras antupadas e discurs cun indigen, pero er segl studi dall'istorgia e dalla litteratura siciliana.

Igl colorit localistoric è en motiv directiv er tigls ulteriours projects da codesch. «Fastezs digl passo» tracta cun artetgels curts la nostra istorgia an Surmeir, ansasez dereivan chels da restanzas durant igl studi da «Zurück nach Marmorera». Igl diari digl protagonist Fluregn Lozza (1870-1919) vaia simplamaintg rachinto e cito bungas passaschas,

agiuntond l'egn u l'oter evenimaint dall'istorgia locala da lez taimp. Per en tal proceder è igl sribent viso sen ageid professiunal. Chel vaia catto a Basilea ainten la persunga da Verena Stössinger, anterioura professoressa per nordistica tgi ò lectoro anfignen oz ena bela part digls mies codeschs.

Lavour aint igl archiv

La veta screiva las miglras istorgias

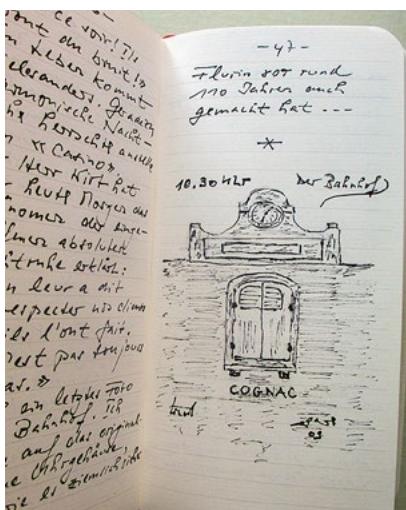
Tschartger a moda stinada en tema è betg la mia tgossa: Tot è anfignen oz sa do da sasez cun magari ena

successiun logica. Ad en codesch cun en emigrant grischun suonda pi bod ni pi tard ena publicaziun cun ena immigranta, numnadmaintg «Hanna la Tirolra – Hanna die Südtirolerin», ainten la retrospectiva ègl sto en project détig pretensious. Codeschs bulings pretendan daple disciplina. Ia veva scretg all'antschatta chegl tgi mamma am veva rachinto per tudestg e pi tard (durant las vacanzas a Rügen) la dumang marvegl translato an surmiran. Las istorgias curtas èn er igl resultat da visetas e «conferenzas da telefon» cun pensums precis, tipic per en scolast.

Screiver è en'aventura

Mintga codesch peggia pigl solit en'atgna dinamica, uscheia per exaimpel er «Igl tgavrer – Il capraio – Der Geissshirt». All'antschatta è stada la cattada nunspitgeida d'en manuscretg or dalla plema

da Gion Antona Candreia. Pi tard è suandada l'ideia da translatar igl rachint autobiografic an taliang e tudestg, ambellond l'ovra cun maletgs da Ludwig Demarmels. Dus artetgels tgi s'occupan dalla veta digl scribent popular e digl artist, mademamaintg da Stierva, ed en artetgel davart la «tgora» ainten la litteratura duessan sviglier igl interess tar igl lectour. Tar chest project èn er stadas labours concernent igls dretgs da publicaziun en tant ena seifa.

Skizzas sustignan la memoria

Tot en' otra veia ò piglia igl codesch illustro «Laufental». Scu scolast d'istorgia agl progimnasi a Laufen sunga m'occupo durant divers onns pi intensivamaintg da chella vallada tranter Basilea e Delémont e va alloura survagnia sur en pèr onns la caschung d'en spazi regular ainten la «Basellandschaftliche Zeitung». En fotograf professional, numnadamaintg Kurt Hamann, ò procuro an vista d'en project da codesch per las fotografias pigls artetgels, ena labour fotografica da passa en onn.

Betg ceder

Anc en tgapel tgi tangescha la labour davos las culissas fissa chel dalla tschertga d'editours e da sponsours, en angaschamaint, noua tg'igl au-

tour investescha anc en bel po energeia. Aint igl mies cass sunga ia la veia digl optimist tenor la devisa «betg lascher loc, i niro adegna a dar ena veia». Chegl tgi è alloura er sto igl cass.

Igl pi nov unfant litterar

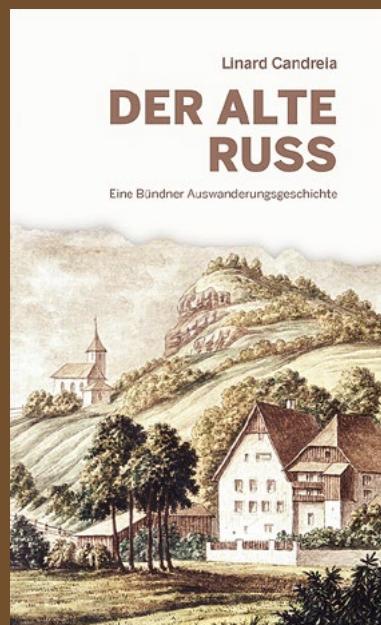
Scu conclusiun lessa exaimplifigier igl proceder d'en project digl codesch gist cumparia «Der alte Russ» (2019):

Per casualitat sunga nia an possess d'en documaint scretg a mang tgi datescha digl 1919 e tgi preschaina la veta digl pastizier Peter Petrowitsch Balzer (1797-1883) digl Bogn d'Alvagni, tgi veva già success a Moscau digl 1820-1840, pi precis aint igl Kreml. Ple u manc dus onns siva la cattada vaia ligia aint igl taimp liber e durant las vacanzas tranter oter: la dissertazion voluminosa «Bündner im Russischen Reich» da Roman Bühler p.m., vigls guids da viadis an Russia, litteratura russa digl 19avel tschentanner, l'istorgia russa e grischuna. E sa tgapescha faschevan er retscher-tgas agl li part alla labour. Ia va fatg numerousas turas aint igl territori d'Alvagni e viadis agl ester, scu per exampel a Linz. Da lò eran Balzer ed igl sies patrungh dalla Nagiadeagna partias igl onn 1814 cun ena puntera segl Danubi an direcziun Mar neira per contanscher sessour Odessa cun ena bartga. E sainza studis ainten archivs ed igl ageid da gliout indigena fissa l'ovra mai neida realisada: En accumpagneider e cunsiglieder regular per la part d'Alvagni vaia catto ainten la persunga digl anteriour scolast Adolf Brenn, an Surses ò Romano Plaz purschia bungs sarvetschs ed igl schinumno chec per las parts russas ò'l fatg igl

scribent russ Michail Schischkin, cun igl qual ia va regularmaintg contact, essend tg'el veiva ainten la vischinanza.

Siva dallas labours davos las culissas ast la finala l'ovra ainta mang, en zont bel sentimaint. «Chegl fiss ossa igl davos codesch», vaia per moda da deir aint igl ravogl famigliar. Ma nign tgi vot am creir. Pas-siun mora betg schi spert.

Igl nov codesch da Linard Candreia

Igl codesch po neir cumpro ainten mintga librareia per radond CHF 25.-.

200 paginas,
cumparia igl settember 2019
ISBN: 978-3-907095-06-5

Autour

Linard Candreia (*1957) è scolast agl progimnasi Laufental-Thierstein, scribent e deputo digl cantun Basilea-Campagna.

AUTOOURS ED AUTOURAS FUTURAS

SCREIVAN DIGL FUTUR

Dattigl igl rumantsch anc an 100 onns? Chella dumonda è sa messa la Lia Rumantscha a caschung digl sies giubileum da 100 onns. Scolars e scolaras rumantschas on raspundia a chella dumonda an lour texts per la concurrenza dalla Plema d'ôr. Igls resultats èn divertents e magari nunspitgias.

La Revista digl noss Sulom Az preschainta dus digls varsaquants texts undros.

Referat da tatta

dad Inia Netzer, Savognin (3. plaz ainten la categoria scola superioura)

Turitg, il 2119. Sandra e Giulio èn dus schumellins da 14 onns che vivan cun lur geniturs amez la citad. Els visitan la scola rumantscha internaziunala. Or-iund vegnan els da Cunter, nua che lur bab è creschi si ensemens cun sia sora tar la tatta. Ma avant tschintg onns è la tatta morta. Mintg'onn va la famiglia da Sandra e Giulio a Cunter per visitar la fossa. Durant quel temp abitan els tar Amanda, la sora dal bab.

Amanda viva en la chasa da la tatta. Questa chasa è già fitg veglia e sto vegnir disfatga. Perquai va la famiglia in pèr dis pli baud a Cunter. Els vulan gidar rumir la chasa. Els èn trists che la chasa sto vegnir disfatga, ma ella n'è betg pli segira. Sandra e Giulio van sin il surchombras per sgumbrar.

Inia Netzer

Dapertut è pulvra. Sandra raiva sur chistas e chartuns per vegnir en il chantun entadim. Là sa chatta in pult vegl e tschuf. Sandra avra la trucla la pli auta. En quella trucla chatta ella carnets ed in cudesch. Ella va enavos tar ses frar. «Giulio, guarda ina giada, tge che jau hai chattà!» Sandra mussa ad el il cudesch ed ils carnets. «Oh, nua has ti chattà quai?», dumonda el. «En in pult il pli entadim. Vea, nus giain en cuschina, là avain nus glisch per leger tut.» En cuschina è Amanda vi da cuschinar. Ella vesa che Sandra ha insatge enta maun e dumonda, tge che quai saja. Sandra raquinta ch'els hajan chattà quels carnets ed il cudesch en in pult vegl sin il surchombras. «Forsa è quai il diari da tatta», di Sandra plain speranza. Sandra e Giulio sa tschen-tan vi da maisa ed entschaivan a leger il cudesch:

Char diari

Oz n'era la scola betg uschè interes-santa, danor ch'il scolast ha ditg che nus stoppiant far ina preschentaziun d'ina lingua europeica. Jau hai tscherni il rumantsch. Tut ils auters han elegi ina lingua ch'ins encon-nuscha sin l'entir mund. Ma jau sun cuntenta cun mia tscherna.

Els legian la proxima pagina:

Bun di diari.

Jau hai discurrì cun blera gieud concernent il rumantsch, ma jau n'hai anc adina betg chattà avunda infurmaziuns per mia preschentaziun. Tut ils auters han rimnà bler dapli material, cunquai ch'els han tschernì linguas pli derasadas. Enfin uss sai jau mo ch'ins discurra rumantsch en l'Engiadina, en il Grischun Central ed en la Surselva. Ma jau stun vidlonder.

Giulio guarda tras tut tschella rau-ba e chatta in carnet cun en infurmaziuns pertutgant il rumantsch. «Guarda, Sandra, il referat da tatta!» Sandra legia las intervistas che la tatta ha fatg cun diversas per-sunas. Ella ha scrit si la dumonda e vitiers las differentas respostas:

Tge èti 'opiniun concernent l'avegnir dal rumantsch?

Tatta: Gia la mia entira vita discur jau rumantsch. Jau sper ch'il rumantsch na giaja betg a perder, ma jau sun già veglia e na vegn probablamain betg a vesair, sch'il rumantsch resta anc ditg u sch'el sto murir ora.

Bab: Il rumantsch è ina bella lingua che na po betg murir ora.

Sora: Il rumantsch è bel, ma jau na vegn betg a durrar el en l'avegnir, cunquai che jau vi ir a star en l'America.

Onda: Per mai è il rumantsch ina bella lingua, ma jau pens che la gieud giuvna na vegn betg pli a duvrar bler il rumantsch e ch'el savess uschia ir a perder.

San ins emprender novas linguis cun agid dal rumantsch?

Tatta: Jau sai mo discurrer tudestg e rumantsch. Quellas duas linguas n'en insumma betg las medemas ed uschia na sai jau betg dir quai.

Bab: Gea, il rumantsch gida fitg per emprender autres linguis.

Sora: Gea, forsa in zic per emprender talian, ma uschiglio na gida il rumantsch per nagut.

Onda: Jau hai emprendì talian e franzos, ma il rumantsch na m'ha betg gidà bler.

Tge pensas ti, co vegn il futur dal rumantsch a vesair ora?

Tatta: Jau crai ch'il rumantsch ans resta, ma jau na sai betg dir quai cun tutta segirezza.

Bab: Sche ils giuvens tegnan in zic quità dal rumantsch, vegn el anc a restar ditg ed el vegn er pli enconuschen.

Sora: Il rumantsch vegn a murir ora.

Onda: En in pèr lieus vegn il rumantsch mantegni, ma betg en blers.

«Il bab ha gi raschun. Il rumantsch vegn pli enconuschen. La sora ha gi tort cun dir ch'el na portia a nagin nagut,» di Sandra plain agi-

taziun, «il rumantsch è uss renumà en l'entira Svizra ed er en auters pajais.» «Gea», di Giulio, «nus avain perfin ina scola rumantscha internaziunala a Turitg. Ma legia finalmain vinavant.» «Qua èn mo pli in pèr infurmaziuns e naginas dumondas pli», remartga Sandra. «Alura, legia avant quellas!», di Giulio malpazient.

Derasaziun: En quels lieus vegn discurri rumantsch: En la Surselva, en l'Engiadina, en il Grischun Central, enturn Razén ed en il Tirol dal Sid

Idioms: Rumantsch Grischun, Surmiran, Sursilvan, Sutsilvan, Puter, Vallader e Rumantsch Dolomitan

Populaziun rumantscha en Svizra: ca. 1%

Chanzuns rumantschas n'eran anc mai sin plaz in dals charts. I na dat nagins/naginas rumantsch/as ch'en popular/as sin l'entir mund.

75%!», agiunta Sandra. Amanda fa ina pausa dal cuschinar e va tar ils schumellins. Ella remartga tut pensiva: «Gea, e bleras chanzuns rumantschas eran già sin plaz in dals charts. Cun Jeremi Pastial avain nus actualmain in chantadur rumantsch che ha savì plazzar pliras chanzuns a la testa da la parada da hits!» «Gea, e Teresia Cadotsch è per il mument la pli enconuschtena actura dal mund! Ed ella discurra era rumantsch!», ponderescha Sandra dad aut.

Amanda prenda in carnet cun il titel «l. superiura 2030». Ella prelegia:

Ils plirs cartevan il 2019 ch'il rumantsch n'haja nagin futur. Perquai vulevan els viver en lieus, nua ch'i na deva nagin rumantsch. Ma els avevan tort. Il rumantsch è mo creschi e sch'ins vul viver en in pajais manavel a la Svizra, n'ins vegn prest betg da guntgir il cas ch'ins sto emprender rumantsch.

Giulio è tut surstà ch'il rumantsch vegniva discurri en uschè paucs lieus. «Ozendi vegn discurri rumantsch en prest l'entira Svizra, ma era en auters pajais. Ed ins enconuscha bler dapli idioms. Idioms sco per exempl Glarus, Turtges, Arus u era Surgiagl», di el cun vusch da professer. «E la populaziun rumantscha en Svizra è creschida sin

Daspeta pigl lungatg

da Jan Michael, Andeer (1. plaz ainten la categoria 3./4. classa)

Unfânts igl dat marendal!

Ea nus vagnagn. Tat, sas raquintar egn'istorgia?

Alura vi jou peia raquintar a vus egn'istorgia.

Igls 2119, cur c'igl voss basat veva 10 onns, dev'igl egna daspeta ple grànda agl Grischùn. Quels ca ba-gliafavan tudestg gevan c'igl rumàntschi segi schon prest mort or a c'igl dovri betga ple que lungatg. Mo igl deva ànc la Val Schons. A là vivevan igls blears Rumàntschs a quels gnànc studageavan da dar

sei lur lungatg. Els ân gieu melis da strategeias sco gudagnear la daspeta. ... Mo nut â funcziuno. Qua ân igls unfânts da la scola da Donat gieu egn'ideia. Els ân fatg sco sch'i vessan do sei, mo da notg eni ieus ad ân scret anturn tut las tavlas da veias, vischnàncias a da quellas da viandar, ascheia c'igls Tudestgs

Jan Michael

savevan betga ple liger ellas. Alura en els vagnieus sen l'ideia dad ear ànc translatar las giasetas, la televi-siùn a parfign igls autos ca savevan bagliafar. L'oter gi en igls Tudestgs levos ad ân betga ple capieu igl mund, tut eara sen rumàntschi. Els ân lieu ir cugl auto tigl advocat, mo els ân betga savieu sco manar igl auto cunquegl c'i antalgevan betg

igl lungatg. Parquegl ân els stuieu ir cun velo.

Mo els ân amblido c'igl eara dumeingia ad ear egn advocat â saro la dumeingia. Parquegl en els ieus par nut tigl advocat. Els ân schlamo anturn ad en alura puspe turnos a tgea. Els ân studagieu igl antier tains tgi ca savess puspe translatar anavos agl tudestg las tavlas, parquegl c'igl deva nign ple ca saveva rumàntschi a tudestg a c'eara sen la vart digls Tudestgs. Ussa earani puspe a tgea. Els earan stàncels. Or da spira greta da quegl c'eara gartagieu ân igls unfânts rumàntschs a tudestgs samess anzemel ad ân getg: «Ascheia sa'gl betg ir anavànt! Nus stuagn vurdar ca la daspeta tgala, schiglioc dat igl ànc morts. Nus stuagn ear catar egn motiv par parschuader igls noss geniturs da calar da sabaztgear.»

Alura â igl Jan gieu egn'ideia. «Jou se tge ca's stuagn far. Nus stuagn invantar egn gi spezial sco par exaimpel Nadal, me ca quegl e alura egn

gi invanto da nus unfânts», â el managieu. Ussa eara me ple l'am-parada tge par egn gi c'els duessan invantar. «Jou ve egn'ideia tge par egn gi ca nus savessan invantar», gi igl Mattia, „nus giagn c'as vegan prieu tras egn gi spezial an scola, ca me igls ple pocs setgian c'igl deti que gi, ca que gi vigni or da la Val Schons a ca durânt que gi dastgi nign ver daspeta. Tschels gin ca quegl segi egna bùn'ideia. Quegl ân igls unfânts getg agl bab ad a la mama a tuts ân cartieu egl. Ussa ân tut igls unfânts parschuadieu igls carschieus da far pasch l'egn cun l'oter. Igls geniturs ân getg c'els vegan raschùn a ca quella gueara fetschi propi nign sen.

A l'oter gi ân igls Rumàntschs gido da far tut par c'i vegan puspe bien cugls Tudestgs. Igl gi sessur âni gieu gust da far egna feasta. Els ân ra-quinto l'egn a l'oter sgnocas ascheia ca tuts ân stuieu rir.

Las nossas spezialitads da tga

www.drogaria.ch

- Rosoli, Rötelî
- Cosmetica da steilalvas
- tés e vinars
- itg da muntanela
- medicamaints
- cosmetica
- schintgetgs
- tarmagls
- papeteria
- souveniers
- e bler oter daple

DROGARIA
Surses
Hobby Kiosk

Plazza da vischnanca digitala

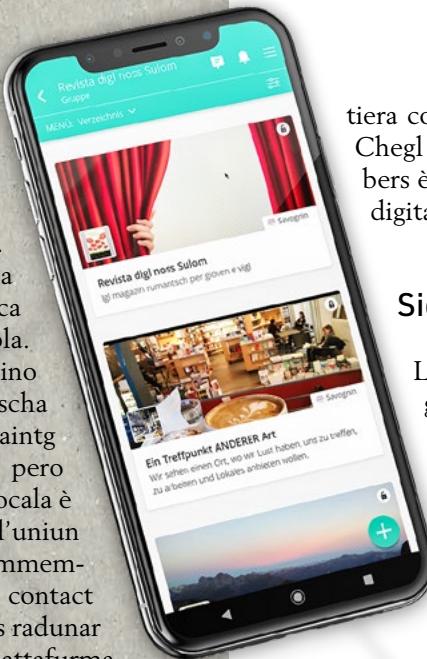
dad Adrian Ballat

Communitgier l'egn cun l'oter è en basigns primar da mintga carstgang. Nous lagn baitar e discutar ansemen. Igl tema è secundar. I vo an amprema lengia per en barat interuman. Pi bod vevan tals inscunters savens li sen la plazza da vischnanca. Igl mond sa meida pero e cun el, er la moda e maniera da communitgier. Adrian Ballat s'angascha per ena nova furma da communicaziun locala: la plazza da vischnanca digitala.

Igl zarcladour 2018 vaia santia l'amprema geda dalla plazza da vischnanca digitala. Chegl era durant en workshop cugl tema frenar la migrazion dallas vals grischunas. Tranter oter vainsa discuto davart la plattaforma «plazza da vischnanca digitala» scu ena schliaziun pussebla. Immediatamaintg sunga sto fascino dall'ideia da chesta app tgi ans lubeschda da communitgier schi effizaintamaintg scu per exaimpel sen «Facebook», pero sen nivel local. La communicaziun locala è dantant er en tema tgi interessescha l'uniu Anavant Surses, noua tg'ia sung commember. L'uniu less esser ena reit da contact cugl intent da realisar projects antras radunar la dretga gliout. Cun ageid dalla plattaforma scu la plazza da vischnanca digitala, lainsa promover igl barat tranter la populaziun. La plazza da vischnanca digitala veiva dalla participaziun digls sies commembers. Daple persungas tgi fon part e s'angaschan e daple tgi pò sa sviluppar ordlonder.

Piglier part alla veta communal

L'ideia digls sviluppaders è betg tgi la gliout passainta anc daple taimp agl computer u telefonign, mabagn da sustigneir antupadas fisicas. Cò ins fò igl miglier adiever dallas differentas funcziuns scu «ageid / barattar / retschertga / discussiun / contribuziun publica». Cun la funcziun da gruppas on las uniuns la pussebladad da sa preschentar ed uscheia cattar novs commembers. Schi en'uniu less, so ella manar l'an-

tiera communicaziun sur chesta plattaforma. Chegl pretenda dantant tgi tot igls commembers èn registros sen la plazza da vischnanca digitala.

Siertad ò prioritad

La siertad dallas datas digitalas digls singuls commembers è ota. Cuntrari ad otras plattaformas da sumigliaint gener, vignan las datas betg sieradas agl exterior, mabagn sen en server an Svizra. La firma Crossity è oblieida da sierar las datas, ma betg da far adiever dad ellas.

Tgi fò tge?

Janine Sutter ed ia vagn la funcziun dad uschenumnos «power users», ena schort da moderatours per la plattaforma dalla plazza da vischnanca digitala. Nous faschagn chegl an nom dall'uniu Anavant Surses. L'ideia è d'animar tantas persungas scu pussebel da far part alla plazza da vischnanca digitala e da la duvrar scu med da communicaziun.

Janine ed ia vagn partia la labour an dus camps. Janine è responsabla principalmentg per la plazza da vischnanca. Ella coordinescha las discussiuns, uscheia tgi la plazza da vischnanca vign betg surchargeda. Forza tg'ins vign uscheia er da promover en po la cultura locala. Ia sung pitost responsabel per las singulas gruppas tgi fon part alla plazza digitala. Schi ensatgi

ò dumondas pertugont las funcziuns, per exaimpel scu tg'ins pò ansomma crear ena gruppera e scu tg'ins agescha igl migler aint igl mond digital. Igl mument ampruagn nous er da far reclama per la app. Igl intent è d'animer tantas persungas scu pussebel da far adiever dalla plattaforma. En grond giaveisch personal fissa tgi la plattaforma davainta en li da comunicaziun e betg angal d'infurmaziun.

Igl cuntign digls singuls artetgels savagn nous betg influenzar e controllar. Mintga user (utilisader) ò la pussebladad d'avalar artetgels u persungas tgi publitgeschan tgossas deplazzadas alla firma Crossity cun sedia a Thalwil. Chella contactescha alloura igl autour u l'autoura digl artetgel. Sch'ins ò dumondas pertugont las funcziuns ins pò er s'annunztgier direct tar Crossity cun la funcziun «feedback».

Infurmazion digital per sa scuntrar real

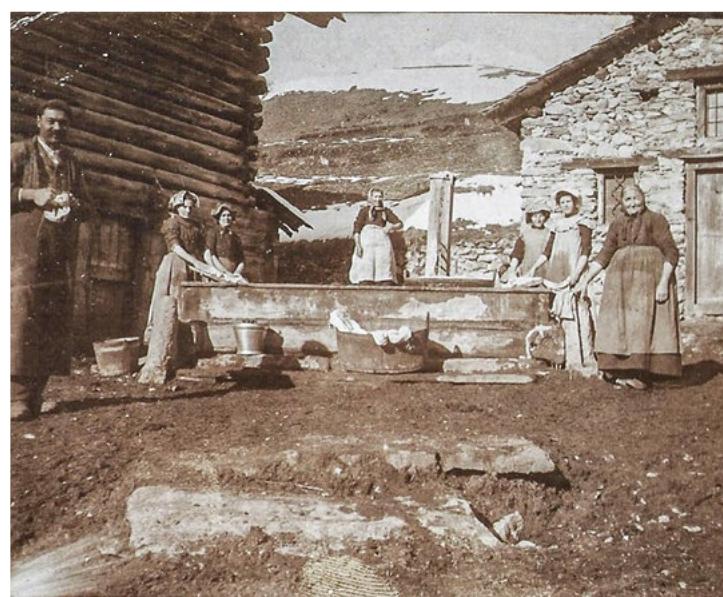
Igl mies giaveisch è dad esser part digl svilup dalla nostra val. Las pussebladads digl internet ans lubeschian da communityier cugl antier mond. Forsa ans ò chella pussebladad laschea perder en po la relaziun tigl noss contourn direct. Forsa ischans perfign davantos en po esters l'egn all'oter. La mia speranza ed ideia èn da pudeir ans focussar puspe dapple sen Surses. Tgi so, forsa tgi an en pèr onns duvragn nous mianc ple la piazza da vischnanca digitala, perche gl tgi la piazza reala flurescha puspe.

Plazza da vischnanca reala

da Pia Plaz

Scu erigl pussebel da santeir las novitads avant igl taimp digl internet cun computers e telefonigns scorts (smartphones)? Chegl sa dumonda l'egn u l'oter da nous. Las suandontas fotografias mossan pero tgi la gliout barattava las infurmaziuns er avant igl taimp digital a moda analoga sainza med da communicaziun tecnic.

Avant l'èra digls telefonigns, computers ed apps veva la gliout otras metodos per neir tar las infurmaziuns basignevelas. Las proximas fotografias preschaintan lis d'inscunter, noua tgi Sursets e Sursettas barattavan infurmaziuns, discutavan da tot e navot e sa divertivan durant lungs sivamezdes u seiras sontgas.

La veta era strantga igls onns 1910. I na dava anc strousch maschinas. La glischiva lavavan las donnas alla truasch. E chegl pudeva cuzzar en dètg mument, surtot schi las donnas (igls omens vevan otras labours) vevan er temas avonda da dar dalla baita. Egna saveva franc adegna rachintar novas tgi las otras na vevan betg anc santia. Ed an mender cass niva canto per far passar igl taimp ed amblidar la labour stentousa.

Riom, Sumvei ca. 1910

Oz scu ier è igl coiffeur ena bunga funtanga d'infurmaziuns. Er igl onn 1950 davil a Sour nign salon da coiffeur, ins geva tar Sep Mark ainten steiva. Dantant tg'el tagleva a Giatgen Spinas igls tgavels varon els franc er discuto da gl'egn e gl'oter. Ed igl mattign davos, Gion Peder Mark, igl fegl digl coiffeur, tadlava cun attenzion tge tg'iglus omens vevan da rachintar.

*Fotografia da Giatgen Spinas,
Sour ca. 1950*

A Beiva era igl banc avant la tgesa dad Alfonso Lanz èn bung li d'in-scunter. Scaldo digl suglegl tschain-ta en'antiera rotscha giovens e vigls segl banc e discutescha da tot chegl tgi passa u è gio dadei passo. La gliout è vistgeida da dumengia. E cun esser en de da pôss ins ò er peda avonda da baitar ansemen e galdeir la bel'ora sen la plazza Son Giovanni a Beiva.

Fotografia messa a disposizion digls fardagliuns Erna Moser-Lanz e Marco Lanz

d.s. Leo Huber, Rudi Lanz, Reto Schmid, Alfonso Lanz cun igsies tgang «Ami», nunancunaschaint, Berta Lanz, Emil Huber, Moritz Fasciati e la mattigna Irene Fasciati, ca. 1940-45

Autour

Adrian Ballat è carschia se a Parsonz ed abitescha ossa a Savognin. El è amprandia da mecanist da maschinas agricolas, constructeur da metal e luvrant da serenera. El è egn diglus super users dalla plazza da vischnanca digitala e commember dall'uniu Anavant Surses. Davent digl schaner 2020 fò el part alla suprastanza communal da Surses. Durant igls taimp liber è el gugent ainten la nateira.

Autoura

Pia Plaz lavora scu schurnalista libra. Ella veiva cun la sia famiglia a Winterthur.

GROND PER PITSCHE

Igl pi grond giaveisch d'ena mattigna ed en inscunter nunamblidabel. Chegl èn dus digls temas d'istorgias curtas, scretgas da scolars e scolaras dalla scola superioura Surses per scolarets tg'amprendan da liger. Igl resultat èn treis volums plagn istorgias.

En project per grond e pitschen

Dumondas a Zegna Pittet-Dosch, co-presidenta dall'Uniun Rumantscha Grischun Central

Tge è l'ideia davos igls treis volums «Istorgias – Grond per pitschen»?

Davart da persungas d'instrucziun dallas ampremas classas, vaia santia adegna puspe tg'igls texts pigls unfants tgi antschevan a liger seian per part mengia lungs. Las persungas d'instrucziun vessan er gia gugent texts illustros cun bleras calours. Igl è gio er uscheia, tgi mintg'unfant ò en agen tempo cugl amprender a liger. Igls texts «Istorgias – Grond per pitschen» duess er esser material supplementar per unfants tgi amprendan spert a liger.

Scu ènigl nascheidadas chellas istorgias?

Chellas istorgias èn neidas screttgas da scolaras e scolars dalla sagonda superioura dalla scola da Surses. Nous vagn gio er igl tema da scola digl onn – Grond per pitschen. Uscheia on igls «gronds» fatg ensatge per igls «pitschens». Durant las lecziuns da rumantsch, on igls scolars digl

Gregorina vul in

Volum 1 (surmiran)

«Mamma mamma, jau vi in .

In sco Lulu.»

Gregorina ha già daditg quel giavisch.

Lulu è l'amia da Gregorina.

Lulu ha in grond e gross cun bellas strivlas nairas.

La mamma da Gregorina di che Gregorina haja già ina .

La mamma tema che la saja trista sche Gregorina guarda mo pli dal e betg pli da la .

Gregorina ha anniversari, ella fa ina .

Però la pli gronda surpraisa è il dals geniturs.

Gregorina survegn in .

Gregorina ha plaschair.

Ella prenda il e va en uigl.

Gregorina mussa il a la .

Tuts sa legran.

scalem superior fatg las skizzas digl cuntign dallas istorgias. A scolars digl scalem ot vign adegna mess a cor da screiver fitg variont, da duvrar differents adjektivs e betg da sa repeter mengia bler. Pero tot chegl onigl gia d'amblidar cun screiver las istorgias pigls scolars pitschens. Construcziuns curtas e simplas dovrà en unfant tgi antscheva a liger. Er igls noms dallas persungas vignan repetias adegna puspe, adegna igl madem pled per la madema tgossa. Pero siva curt taimp è chegl marscho fitg

bagn. Igl è sto en plascheir cun tge anim tg'igls scolars pi gronds on laschea riger lour fantascheia per igls pi giovens.

Las istorgias èn neidas localisadas an Surmeir, per aveir istorgias tgi èn manevlas agls lectours pitschens. Per tgi chegl constetta er pigls scolarets dalla Sutselva, èn las istorgias an sutsilvan neidas localisadas an Sutselva. Digl cuntign èn chegl las mademas istorgias, simplamaintg translata-das an sutsilvan.

Per part èn las istorgias illustradas cun maletgs digl computer - otras betg. Pertge chegl?

Atgnamaintg fissigl sto l'ideia d'illustrar tot las istorgias cun dessegs da chels tgi on scretg. Pero chella sfeida è stada mengia gronda. Per exaimpel stò igl om da neiv adegna vaseir or madem, la meir adegna aveir exact las mademas ureglas. Bagnspert ègl sto cler tgi chegl seia betg realisabel u schiglio cun duvrar bler mengia bler taimp. Uscheia ògl do la veia da cumpromiss, ena part dallas istorgias è illustrada cun dessegs digls scolars digl scalem ot e l'otra part è neida illustrada cun dessegs digl computer.

Igls treis volums «Istorgias - Grond per pitschen» èn nias repartias gratuitamaintg ainten las scolas da Savognin, Lantsch e Domat. Er da cattar èn chellas istorgias ainten la biblioteca.

Igls treis volums an sutsilvan èn nias surdos alla scola primara a Donat.

Igl dragùn da Balamburtg

Volum 3 (sutsilvan)

Datier da Balamburtg dat igl egna cascada. Sas tei tgi ca stat là? Jou raquent egn misteri. Là stat egn dragùn. Davent da fetg blears ons stat que dragùn là. Pocas parsùnas ân vieu igl dragùn. Me scha ti seas egn'ura tut quiet sut la cascada samussa igl dragùn. Noua ca la sia tàna e exactameing, nign ca sa. Igl mieus tat à raquinto c'el vegi egn'eada vieu igl dragùn. Igl mieus tat e sto tut faszino. Igl dragùn vegi duas alas cler-verdas. Igl rest digl tgierp segi verd sco egna ràna. Tut spezial segian ear igls îls digl dragùn. Igls îls segian melens cun strivlas cotschnas. Igl tat à ear declaro, c'el vegi betga gieu tema. Na, igl cuntrari. Igl tat segi sto sei a vegi strischieu igl dragùn. La peal digl dragùn segi loma sco egna lieunga d'egn giat. Igl dragùn segi sto mureri a vegi fatg ir vei a nà la cùa. Jou ve tarlo cun buca avierta. Jou se dantànt betga sch'igl mieus tat mi à raquinto la vardad. Tge manegias tei?

QUARTET PER TUT LA FAMIGLIA

Kidsfits, il program da famiglia da la Lia Rumantscha, ha in nov gieu. I sa tracta d'in quartet cun otg differents temas. El è vegni edi en tut ils idioms ed en rumantsch grischun.

Il quartet cuntegna 32 cartas cun otg differents temas sco per exemplu: animals da chasa, animals selvadis u vestgadira. Giu-sum la carta èn scrits mintgamai ils pleds.

Il gieu da quartet promova da discurrer in cun l'auter, d'esser furber, da far diever da la negaziun e schizunt dad exercitar curtaschia.

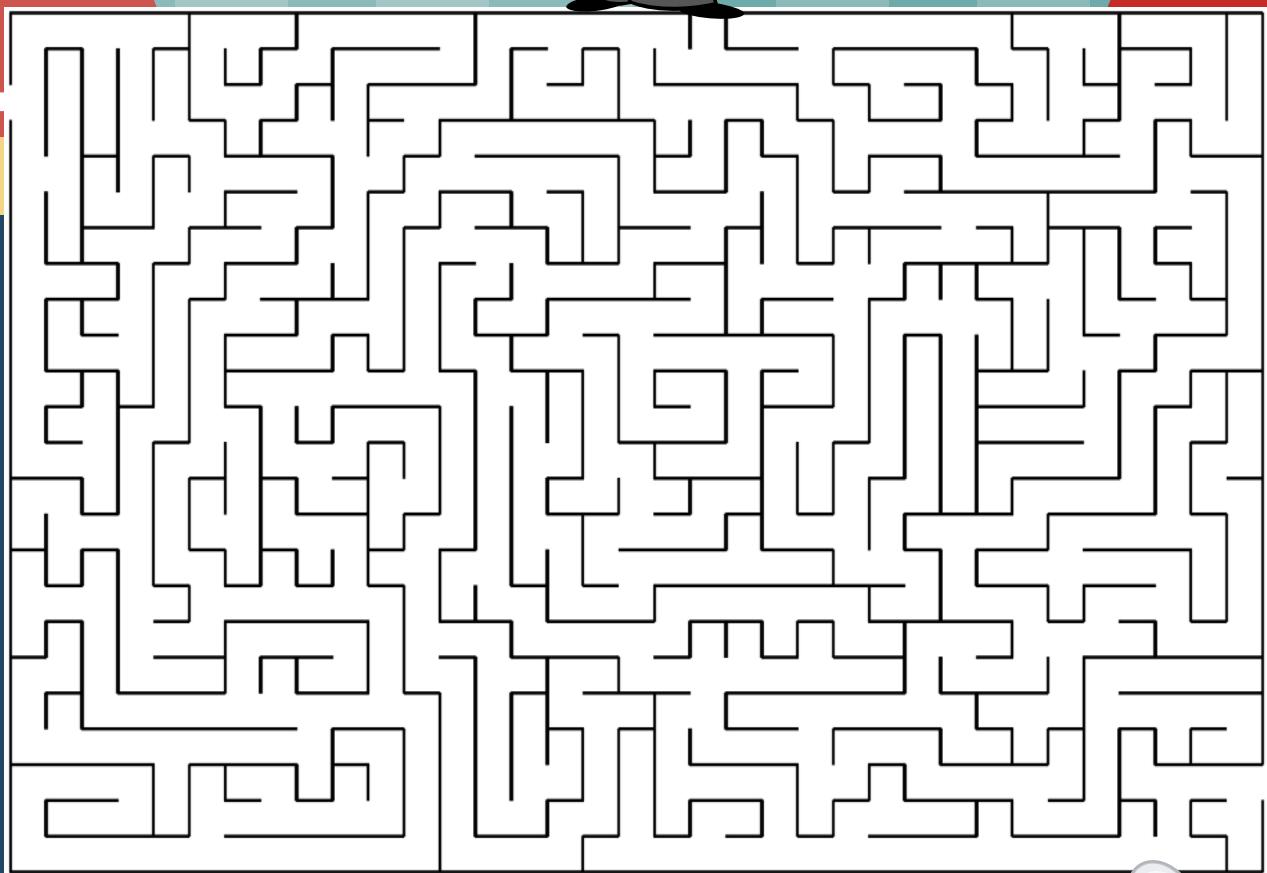
Il gieu è pensà per uffants da la vegliadetgna da 4+, per grond e pitschen ch'emprenda rumantsch e naturalmain per tut quels che vulan sa divertir.

Las illustraziuns ha fatg Yvonne Gienal da Glion.

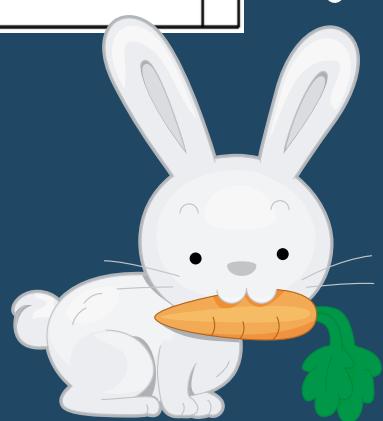
Il quartet po vegnir cumprà tar la Lia Rumantscha:
www.liarumantscha.ch, tel. 081 258 32 22 ed en tut las butias da la regiun che vendan products rumantschs.

ANGIAVIGN

Pover striun. An 5 minutas sa derva igl uman ed igl canign per la sia preschentaziun da trics magics n'è betg da cattar. Gida te agl striun da cattar la veia tigl canign ed anavos sen tribuna avant tg'igl uman sa derva.

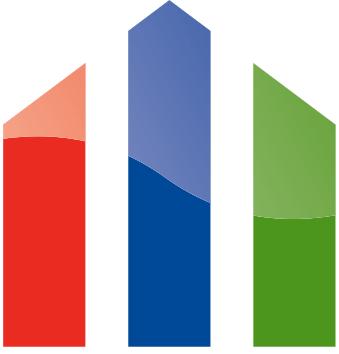
resistenza alpina
cultivà sin ils auts.

center d'orticatura alpina

producziun da plantas 1000 – 1800 m s.m.
biodiversitat: sems da prads da flurs grischunas

tel. 081 410 40 70
www.schutzfilisur.ch, butia online
 Filisur Cuira Tavau Schlarigna Lostallo Zermatt

schutzfilisur
seit 1905 Alpin Gartencenter

CASPAR

Tecnica da tgesa SA

SCOLDAMAINTS | SANITAR | SERVICE

CH-7453 Tinizong Telefon 081 684 27 67 www.caspar-ag.ch

*transport
busbetrieb
muldenservice
schneeräumung*

bossi hemmi ag
lenzerheide - tiefencastel

bossi-ag.ch

L'Uniun Rumantscha Grischun Central angraztg a gls inserents.
 Cordial angraztg per igl Voss sustign.

**Revista digl
noss Sulom**

Bumm, bumm, bumm

dad Andrin C. Willi

Davos las culissas è oz davant las culissas. Pertge tgi rigiva pi bod ainten las cuschignas da hotels e restorants nobels en tung nosch e dad ot ed oz en tung quiet ma venant nosch.

Ia na sung betg anc schi vigil e tuttegna dereiva d'en taimp, cura tg'i niva smaladia.

Padelas sgulavan. Plats sgulavan. Cameriers nivan ars, schicanos, tantos, sbrigias an fatscha, smaladias. Iglis chefs da cuschigna eran monsters. Els mussavan igls daints e riivan, lour suita fitgiva igls igls giumez, igls cameriers eran igl inimeie ed igls giasts vevan surtot ensatgenign'ideia.

Igl eran lungs deis da labour. En stress immens. Chegl è anc oz uscheia ainten las cuschignas da gourmet sen chest mond. Igl cuntrari funcziunessigl betg. Ma igl tung è sa mido. Chel è atgnamaintg inexistent. Er igl lungatg è en oter.

Igl engles ò sbandagea igl franzos or da cuschigna ed en cuschinier gioven anclei strousch anc schi en chef da cuschigna scu Jacky Donatz catta tgi la sosa seia mengia pac «corsée». Vot deir mengia pac cumplagna, mengia pac cungeida, mengia gleisa.

Na, na. Betg tot igls chefs da cuschigna eran noschs. Ma lev cuditizzabels eran els tots ed igls cameriers cunaschevan bagn las plaias, noua tgi pudevan anc metter se en po sal. «Portg d'en camerier», pansavan igls cuschiniers. «Portgs da cuschiniers», pansavan igls cameriers. Igl era en cumbat, mintga seira, mintga mezde. Servis da plattas. Servis da plats. Oz ègl chegl oter. Oz ins catta prest nigns cameriers

Igl Bivian Guido Jäger (damez cun bratschs cruschos) è sto anfignen tar la sia mort anetga chef dalla cuschigna digl Palace a San Murrezza

ple ed er igls cuschiniers èn davantos pi sensibels. Els ageschan scu tgavrouls temaletg schi vo per lour carrieras. En chef cun bratgs catta angal ple excepcionalmaintg ena suita da persungas tgi lessan amprender dad el, i dat anc adegna masochists tranter igls cuschiniers.

Da cattar ensatgi pigl servis, è grev perfign pigls miglers cuschiniers. Igl cuschinier extraordinari da cuschigna naturala, Stefan Wiesner ad Escholzmatt, ò perfign mido igl sies antier concept gastronomic per mancanza da persunal. Ossa funzioni tot angal sen basa da reservaziuns preliminaras e bleras speis-s vignan perfign sarveidas digls cuschiniers sezs. Chella moda ò igl restorant Noma a Copenhagen gio introduia avant en pêr onns.

Speranza èn igls cuschiniers tatuos. Speranza portigl ena barba. Chegl totga ozande vetiers tigl esser

cuschinier — dantant — la barba tschessa planget puspe e dat puspe liber fatschas da mattatschets.

Ord vista architectonica, ò la transparenza catto antrada. Cuschignas visiblas, cuschignas palpablas, inslas da cuschigna on ramplazzo las stanzas da riztga d'eneda. Ainten la cuschigna digl Hôtel de Ville a Crissier (pigls ples mortals invisible) ins sa sainta scu ainten en UFO. En object sgulont nunidentifgia tgi sa sviescha betg en millimeter digl sies curs. Mademamaintg sfardantada para er la cuschigna da Esben Holmboe Bang aint igl Maaemo ad Oslo. Kevin Fehling ò disloco la cuschigna direct alla meisa. Igl sies restorant sa noma «The Table». A Hamburg cuschigna igl Svizzer Cornelius Speinle ed aint igl sies restorant Lakeside agl hotel The Fontenay vogl tiers scu tar en turnier da curling. Ins pudess magler se digl palantschia. Gist scu tar egn digls pi gronds cuschiniers digl mond, tar Daniel Humm. El am ò impressiuno igl pi fitg. Sch'el cumpara ainten la sia cuschigna a New York City, davaintigl pi quiet tgi ainten ena clostra deditgeida agl silenzi. Chest om stò angal vurdar e gio corran notiers igls cuschiniers cun plattigns e sdomigns per lascher sager igl mester. La labour d'en de pò an chel mument crudar ansemen scu en casti da tgeretas tot tenor igl verdict da Humm. Impressiunont. Deir. Curtaschevel. Fair. Pretensiou.

Digl cuntign annò ègl betg sa midbler. Cuntrari. Igl squitsch davos, respectiv davant las culissas è davanto pi grond, perchegl tgi er igls giasts èn davantos pi pretensiou e betg ple schi simpels d'impressiunar. Els viegian da steilas tar steilas ed èn magari pi versos ainten las cuschignas exoticas tg'igls cuschiniers. Tar ena viseta agl Steiereck a Vienna, ò igl schef da cuschigna Heinz Reitbauer am benevento ainten la sia cuschigna visibla. El ò

mess (scu per cumond) igl sies risplei sen meisa e l'antiera squadra ò fatg en pass davent dallas padellas ed interrot lour labour. Betg flep. Igls schef ò discurria cun ena quietezza dall'orma dantant tg'igls cuschiniers schluppavan prest dalla tensiun. Ella era per me palpbla, er schi els faschevan bucca da reir. Bagn cler, tge tg'igls cuschiniers pansavan ainten en tal mument digl visitader — idiot — ma sainza igl lascher s'accorscher chegl. Naturalmaintg leva betg disturbar la labour digls cuschiniers tgi funzioni scu en mecanissem dall'oura. Ainten chella cuschigna parigl tg'ins peglia serious l'attenziun ed igl respect. Strousch veva banduno la cuschigna, on igls cuschiniers stuia gudagner taragn da 40 secundas. Ea, ainten las cuschignas dad ozande vogl per secundas. Las cuschignas nivan organisadas eneda a moda militara. Ve digl sistem da posts da George Auguste Escoffier, inoltro durant la mesadad digls onns 1880, meidan er oz angal paci schefs da cuschigna. Giasts vevan nign access. Migler uscheia, pertge cuschiniers eran da lez taimp anc nignas figuras da lifestyle. Chegl è magari en fenomen nov e perchegl lessan giasts ozande er visitar las cuschignas e far selfies cugls schefs. Chegl magna agl fatg tgi per stagni cumonds sbrigias tras l'antiera cuschigna tanschigl oz en'gleida pi precisa tgi en missil guido.

Blers cuschiniers da gourmet servan displaschevlamaintg angal menus, chegl tgi monta tgi l'antiera squadra da cuschigna so gio davantor, tge tgi la spetga la seira. Agl passo ins cuschinava en tant tschorv. I niva ampusto à la carte e cuschnino à la minute. L'antiera cuschigna era fi e flomma. Tge caleira tgi chegl era. Oz ins ò inducziun e tot las plattas èn freidas. Tot vign preparo cun ena precisiun infernal a la seira decoro segl plat cun ageid dalla pincetta. Per far da chegl dovrighl quietezza e concen-

traziun. Da de, cura tg'igl giat, vot deir igl schef, è ord tgesa, soltan las meirs, igls cuschiniers, tar musica bombastica. Pi bod impussebel. Per paia niva siva er bavia dasper las padelas. Oz impussebel. Oz ins peggia drogas. Avant la labour per sa focussar: ritalin, Red Bull e tg'igl diavel porta tge. Siva la labour per recrear: methamphetamine, cocaine.

An mintga cass, panse scu giast la proxima geda tgi visitez ena cuschigna, angal perchegl tgi santiz nign cuschinier a dar bratgs rigia anc dei nign pôss. Pôssa ègl pir, cura tg'igl palantschia è sfruschia se ed igls cuschiniers sa rendan ainten la disco vischinanta. Ins stò bagn er pudeir sa divertir eneda. Bumm, bumm, bumm.

Andrin C. Willi è expert da gastronomia, autour ed egn digls schurnalists e critichers igls pi profilos dalla gastronomia svizra. Scu schefredacteur ed administratour ò'l mano 13 onns la tgesa editoura SA marmite. Avant è'l sto tranter oter schefredacteur digls magazins «Salz & Pfeffer» e «Vinum». El è carschia se ainten la cuschigna digl hotel dalla posta Liun agls Mulegns.

LA DASPERA DAVART IGL DET DIGL DAINTIST

Tut fageva la pareta da vigl agl salv da cuminànsa, cumbagn c'el era atgnameing renovo tanor las ple novas tecnicas da biagear, cun platas surdinàntas segl plafún, las pares caluradas tanor criteris da la psicologeia da calurs a la mobiglia dessigneada apostar par carstgàns mendus. La raschùn par questa atmosfera sarà pletost stada la clientela, ca, par grànda part, cupidava draiameing par saseza, tschantada sen lur su-tgas rulàntas, schlabardànd igl café cun membra tramblànta, tamànd ca la grànda disgraztga, igl tatg sen blusa a tgamischa, vigni a capitlar mintga mumaint. Prest tuts ca sasevan sulets atgnameing fuss igl pletost da gir tutas, parquegl c'igl eara da vaser bunameing me femnas, tutas d'egna vigliadetgna respectabla.

Mo amiez la cafeteria da la tgea d'atemos, noua ca la maschegna da café fageva la ple grànda ramur, sasevan umens vantrieus ved la mesa canorta. Els tanevan lur màns pusos a cruschos cumadevlameing sen lur butatschets, ca parevan da cuntaner tut las stantias a plaschers da lur veta. Durànt c'els spitgeavan c'igl Durisch rivi, igl tetger pensiuno numno Titgol, par dar igl usito gioi da tgartas da las diesch, tala-

tgeavan els sur da las nunimpurtàncias da mintga gi, da las malmisièrgias ca la vigliadetgna glis vegi purto, ma surtut sadivertevani da las pintgas noschadads, fatgas anviers las tgirùnzas giuvnas.

«Ue, igl vasez ve là agl cantùn?» à remartgieu Giustinet, igl anteriuur advocat, darschader a mastral, cun eyna zigara dagitg stidada, clossa trànter igls seas levzs.

«Mo vurdad vei! Igl e propri el! Uss e'l ear a qua cun nus igl Foret – pardunad – igl signur docter da las tanvealas. Tge consolaziùn!» à'l sa-smarvaglieu cun vusch falsetegna igl pasterner da Visura ca vagneva betga stàncal da saluschardar, tge beal amprem tenor c'el cantavi agl cor viril, pigl qual el eara quasi igl pilaster vocal, savund el. Ad el e gest samess a dar egn ansàtg da sieus dùn: «Quai ai miu grip, quai ai ...».

«Fe igl bagn a te, ti sgagia roca», en intervagnieus tschels dus cum-pogns cun schmanadas evidaintas, ascheia c'igl Pastruglia à stranglo igls proxims tûns, amparmalo antoca giodem igl cor.

«Ea, gea, ear el à da svidar igl bucal antoca funs ...», à befagieu igl tearz, igl anteriuur posttenent Quintor, ord survetsch da tredesch ons annà, mussànd anviers igl docter Foret. Quintor veva gea maschado las tgartas fagiànd adign'anavànt mûnts novs, forsa par mussar, c'el segi zund malcuntaint cugl retard digl cuntscha-tetgs.

«... ea, gea», à'l staglieu igl pled igl Giustinet, igl darschader ord sar-vetsch, agl spurteglist pensiuno, «igl e propri igl foradaints Foret, cugl sieus det mussader staglieu ...»

«Sainza igl sieus det mussader natiralmaintg, ti sabiut!», igl à'l curiegue sainza remischùn, Correnti, ca possedeva la suleta interpresa d'electrizists an vischnànsca. El giudeva da saver curiger igl um digls paragrafs, pigls quals el veva mena resantieu simpateia, « ... a quel veva'l pears, parquegl ... »

«Igls meas undrevels», à'l antschiet ad explitgear, sco sch'el vess da manar egn prozess, sarànd ànc ple fetg la sia zigara dagitg stizada trànter igls seas levzs ruschanànd cun tschella measadad da la buca a sbufànd la tschendra sur mesa ve, «pearder egn det nun e egn malfatg ca stat sut pagna.»

«Ea, nus savagn, ca quegl e facultativ», befegia Correnti. «Mintgegn dastga pearder tànta deta sco'l vut, premess, c'el dosta ella sco vanzets da meztga. Saragurdaz ànc digl ras-gediator Preader Saniester ...»

«... mo, sir a frànc,» tiba igl posttendent Quintor. «Lez masirava adigna, la pipa an buca, la grosseztga da las essas cun la deta digl mang saniester, antoc'el veva nigna ple.»

«A suainter?», befegia Correnti.

«Vurdad, uss à'l dusto la giaseta, gl'e bagn igl docter Foret, an peal ad ossa.»

«Marveglias ve jou, tge c'el travaglia ànc schi gitg», savila Correnti ca para ànc adigna da star sut curaint, managiànd igl Titgola tetger, bra-mo da rivar c'i possian finalmeing antschever la partida.

«O, quel vean ànc a stuer bitscheare la tgirùnza», sfregna Pastruglia, «near c'el fa ànc dabot igl sieus testamaint.»

«Quala manegias? La Portughesa u la Slavica, cun c sco z, u la Croata?» ampeara Correnti c'e propri atascho a mintga detagi sco ple bòld agls seas plans digl curaint. «Igl e igls atoms ca muaintan igl mund», punctuava'l cun mintg'ocasiùn, mussànd c'el antaligi igls misteris fisicals.

«Vardad nà, tge misteris ca vignan or digls cabels!», sdeigna igl darschader. «Mo igl e igls hormons», cumpletecha Giustinet la savida davart l'energia ca muainta a pala la veta digls carstgàns.

«Igl voss raschieni nus gida en quex», interruppa Quintor igl befagem. «Jou ve me lieu gir, c'igl daintist vegi pears igl sieus det mussader cun ir a tgavagl. Jou cre an Fràntscha. El à lieu farmar igl tgavester d'egna tgavala spuantada c'à alura schmors igl sieus mussader.»

«Natiraleming betga», curegia Giustinet, a lur dascurs vean ussa veiample dad òlt a fugo.

«Jou se, co igl e capito: El eara sto an vacàncias, quegl e sto an Egipta, ad alura leva'l pavlar egn crocodil. Lez à para betga targino da gli schmorder igl det cun estga a tut.»

«Mo na», brùncla Pastruglia cun greta udevla.

«Dulzad is voss pes, is mis tschers», à cumando la mata netageadra tamila, schmanànd la netagiola cugl sdratsch megna sétg ca la pulvra spulvrava da tut igls màns.

«Varda, Suzanansilva», à scutino igl Giustinet, «que um ve là davos sa betga ple mussar cugl det sen te.»

«O», sburfla ella, quegl ca muta matem agl sieus lungatg: «O, ti povet».

«Jau malputschea», à la murmagnieu cuntuànd da schlavar igl palantschieu cun egn fatschegn,

sco sch'ella vess da schubargear ànc l'antiera Piazza San Marco.

«Easser e'gl sto ascheia», dozescha Quintor, sco egn scolast da la scola secundara, vurdànd suainter a la Silvaselva near Selvasilva, poc amporta, mo la sia figiura gli plascheva, sch'el fuss sto sinzer. «Igl Foret veva tracto egna mata, la Sarina, scha vus lez saver. A furànd igl daint, gli tutgeava'l adigna igls seas sagns. A cur c'el à lieu farmar la plumba, gli à leza mors giou igl det par spira vandetga.»

«Raschùn c'ella veva», samascheda la Catregna, la surviainta, an lur dascurs.

«Natiraleming ca quegl constat betga», protesta igl surmester pensiuno da Selvanera ca saseva a la mesa dasperas. A natiraleming ca lez à stuieu mussar c'el setgi ear quegl blear miglier c'igls oters. «Igl Foret eara sa ghitino cun sia duna egna sera c'ella gli à sarvieu tschagna quater minutus ple tard c'usito. An tanta rabgia à'l sgargnieu: Ussa vomi el tier la Luisa a la Posta Viglia gio' Zinols. El e saglieu or dad esch cugl fem ca nava se da tetg or, a cur c'el à lieu sbater igl esch cun egna detga plutanada par mussar a la duna, las quàntas c'igl segi, à'l splatscho igl sieus det mussader.»

Igl tres jassists àn ris ampo da malign, mo propri lieu crer agli scolast nign ca leva.

«Agli giavel cugl det digl daintigliùn», à birlo Giustinet. «Tut e me la culpa digl Titgol ca safà oz betga ple viv.»

«Raschùn ca ti às, cumpar paragraf», cumplimainta Pastruglia. «Via nà, Catregna, ussa vainsa avunda da las vestas segl foradants cugl det stagliu. Lagn pajear ad ir vurdar, co la Svizra pearda ancunter igls Engles.»

«Ti pessimist naziunal», giuditgescha igl surmester igl pregiudezi digl pastarner, el c'â adigna

raschùn. Igl amits da las tgartas àn pajieu lur dabets. Tut gritantos, c'igl tetger igls veva scho an parfetg, mo surtut c'i en betga stos agl cass da schlilar igl misteri digl det pears digl daintist, eni ieus a palandrànd anviers la stànza da la televisiùn.

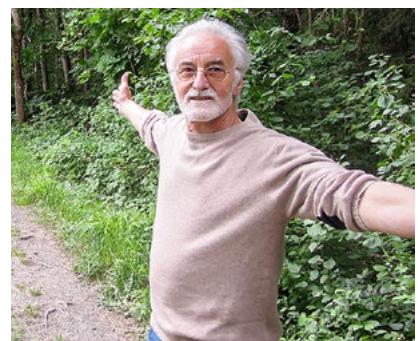
Catregna à dusto las scadiolas giòd mesa, las scadiolas cugls urs brengnatos digl café schlavidro. Quivei agl cantùn saseva ànc adigna, tut sulet, igl daintist sdeto, ligiànd las novas ple novas, sco sch'igl tutgesss da stivgear igl priedi da dumeingia. La surviainta e s'avaschinada da la sia mesa da muschet cun sdratsch a tablet. Dustànd igl migiel vid, à'la ristgieu d'igl amaprar: «Sear Doctor, tge e propri la raschùn, c'El tigna la giaseta cugl pugn?»

«Marveglias cun seat ureglia», mar-mugna igl daintigliùn enervo.

«Ea, vess marveglias, tge c'eara propri capito a partge ca vus vez pears egn det.»

«Poc amporta, tge ne, co ne cum, impurtànt e'gl me, c'igl e sto bi.»

Igl sdratsch veva dantànt schlavuno las mieulas giòd mesa. Las tendas en vagnidas saradas, a las curealas en davantadas giatas nerás agl stgiaint da la sera.

Bartolome Tschärer (*1949)
veiva cun sia donna ed igls dus
fegls a Savognin.

© foto RTR

«MUTTER COURAGE»

La fascinaziun per igl teater ò gio scumanzo durant l'unfanza da Lina Frei-Baselgia. Alla antschatta è ella stada scu actoura sen tribuna, oz è ella da cattar surtot davos las culissas scu reschissoura digl teater Muntanellas.

Biografia

Lina Frei-Baselgia è carscheida se a Lantsch. Ella lavoura oz scu scolasta primara a Tusang, noua tg'ella magna siva digl 2014 igl teater Muntanellas. Ella ò er fatg la scolaziun da pedagogia da teater.

DAVOS LAS CULISSAS

Sch'ins tschertga infurmaziuns davart Lina Frei-Baselgia, resta igl internet magari met. I para scu schi la reschissoura, pedagoga da teater e scolasta Lina Frei-Baselgia rastess pi gugent davos las culissas?

Ea ia sung pi gugent davos las culissas. Ia va er l'impressiun tgi detta gio fastezs avonda da me, sainza tg'ia seia activa aint igl mond digital.

E tuttegna sa moveva Lina Frei-Baselgia gugent aint igl mond digl teater tgi veiva digl publicum. Cura è sa mussada chella passiu pigl teater?

Ia pains tgi chegl vegia gio antschet durant igl taimp da scola a Lantsch. Ia veva en scolast tgi giuiva gugent teater. Mies frar grond giuiva teater. Chegl èn franc chels muments tgi am on influenzo da giuier mezza teater.

Quant curasch dovràg da star sen tribuna?

Giuier teater dovrà an mintga

Lina Frei-Baselgia an acziun scu actoura

cass bler curasch. Ins mossa relativamaintg bler da sasez, ins stò s'exponer per far teater.

Durant divers onns vez giuia cun la grappa da teater Val Alvra, pi tard pero mido dall'actoura sen tribuna alla reschissoura davos las culissas. Tge è pi simpel, star sen tribuna u davos las culissas?

Ma la midada è stada en po sfurzada cun surpiglier er igl presidi dalla grappa da teater Val Alvra. Ia pains pero tgi la rolla da reschissoura geia migler a pro cun la mia personalitat da ma-

nar gliout. Chegl tgi s'accorda cun la laavour pedagogica tg'ia fatsch er scu scolasta primara. E tiers tot giolda er la labour creativa, seigl chegl da malager culissas u aveir ideias per costums. Chegl è er igl muteiv tg'ia sung davantada scolasta, er chegl ena labour, noua tg'ins fò digl tot.

Monta chegl tgi esser reschissoura è pi creativ tgi esser actoura?

An mintga cass. Scu actoura ègl ansazez da suandar la reschia. Naturalmaintg de pendigl er dalla personalitat. Ia sung pi gugent ainten la rolla da chella tgi cumonda tgi da lascher cumandar. Dantant vaia er gugent chels actours tgi portan atgnas ideias. Ma, alla fegn finala decid ia scu reschissoura scu tgi vign giuia.

Ins stògl esser chella tgi cumonda scu reschissoura?

Ea ia pains bagn. Scu reschissoura surpeglias te la responsabladad, betg scu dictatoura, mabagn cun blera psicologia e pedagogia, sch'ins less far bagn.

Ins stò s'exponer per far teater, dei Lina Frei-Baselgia (da mang sanester)

Ma gl'è franc d'avantatg tg'ia sung er mezza gio stada ainten la rolla d'actoura per pudeir sa metter an pe digls actours e leur difficultads sen tribuna.

Tge è pi simpel, esser actoura u reschissoura durant la producziun?

Cura tg'igl teater è lantschea, ins ò scu actoura igls frandevels ainta mang e scu reschissoura ins stò lascher eir. Da tigneir or chel sentimaint intschert, n'è betg simpel. La tensiun è gronda, pains ia, tar actours e reschissoura. L'agitaziun sa surporta er digls actours sen la reschissoura e viceversa. Surtot er sch'ins fò teater cun unfants, ins è en tant en spievel digls sentimaints.

Sper la labour scu reschissoura tigl teater Muntanellas, èn er unfants adegna puspe igls actours. Tge actours èn pi simpels da manar, igls carschias u igls unfants?

An general ins vign scu reschissoura confrunto tras tot las generaziuns cun igls madems problems. Igl è pitost ena dumonda dalla personalitat tgi dalla vigliadetna. La tema da s'exponer, l'agitaziun, igl text tgi è betg anc franc, perchechl tg'ins è menzia cumadevel d'igl amprender – chegl vign avant tar pitschen e grond mademamaintg.

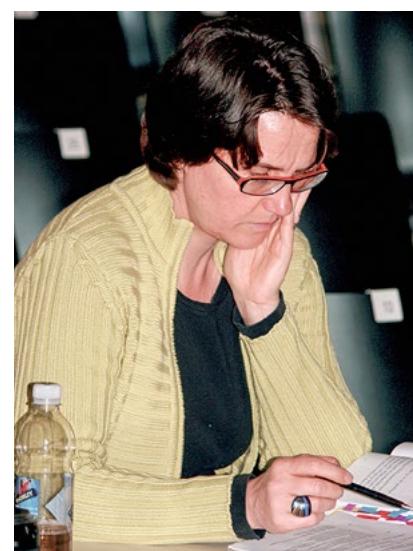
Tge è la pi gronda sfidada per ena reschissoura?

(ponderescha...) Scu eir anturn cun la gliout. Far creir igls actours an sasez, chegl è igl pi grev. Ia labour cun laics ed alloura ins stögl er esser pertschert tgi blers dad els labouran durant igl de e da star alloura la seira anc sen tribuna n'è betg simpel.

E scu ins vogl anturn cun la nervousad digls actours curt avant la premiera?

Cò vainsa tscherts rituals u gis

tgi geidan. Er igl belet (sminca) geida. Ia vard adegna dad aveir dus u treis donnas calmas tgi geidan a dar se igl belet. Chegl èn muments da reflexiun tgi geidan agls actours da quietar la nerva e da sa concentrar. E la gruppera scu tala sa sustigna naturalmaintg er.

La reschissoura alla labour per igl teater «Drei Mal Leben»

E tge capetigl, cura tg'igl uman sa sera siva dalla producziun?

Chegl dat flo. En bel sentimaint euforic ed en mument, cura tgi vign savens er gio samno novas ideias. Igl è magari er en prievel, scu d'ena droga, tg'ins less gist piglier per mangs en proxim project. Ia ma reteir pero e lasch tschessar en po igl taimp, avant tgi piglier per mangs en nov project.

Scu proxim project vign igl teater Muntanellas a preschentiar igl teater «Ritter Ludwig». En toc davart las deblezzas dalla vigliadetna an moda caricaturistica. Tge sort da teater plai a Lina Frei -Baselgia?

Ia va gugent tocs per surreir, ma tgi von er a fons. Per me è teater er betg en li per fugeir dalla realitat, mabagn en li, noua tgi igls

problems digl mintgade pon neir portos sen tribuna per promover ena discussiun. Ed an migler cass magna igl teater perfign ad ena reacziun, ena midada.

E tge porta igl teater a Lina Frei-Baselgia persunalmaintg?

Igl teater am lubescha da veiver mellas vetas e cultivar relaziuns cun las pi differentas persungas.

Per tge rolla turnessas da davos las culissas puspe sen la tribuna?

Mutter Courage da Bertolt Brecht vessa schon anc mostgas da giuier. Ia crei, tgi chegl seia er anc ena rolla tgi ò da far cun me ... tigneir ansemen la truppa e cumbatter per ensatge.

La proxima preschentazion dal-la reschissoura Lina Frei-Baselgia cun igl teater Muntanellas è «Ritter Ludwig». Igl teater vign preschanto igl matg 2020 ainten la clinica Beverin a Tgazzas.

Infurmaziuns cattez sen
www.muntanellas.ch

L'intervista ò fatg Pia Plaz

arpagaus

Voss scrinari a Savognin

SONDER SA
TECNICA | METAL

Maschinas agricolas e tecnica agrara
Construcziuns e labours da metal

SONDER SA

Plaz 1
CH-7458 Mon
Tel.: +41 81 681 17 55
info@sonder-sa.ch

Albulastrasse 144
CH-7473 Alvaneu-Bad
Tel.: +41 81 404 14 14
alvaneu@sonder-sa.ch

WWW.SONDER-SA.CH

CALENDER

20

20

		catolic	refurmo			
1	Me	Bumang , Maria, mamma da Dia	Daniev			
2	Gi	Gregor da Nazianz	Abel			
3	Ve	Genoveva	Isac		☽ 5.46	
4	So	Angela	Titus			
5	Du	Emilia, Tschamun	Simeon			
6	Gl	Buneia, Treis son Rètgs , Pia	Treis rètgs			
7	Ma	Valentin (475), Raimund	Isidor			
8	Me	Severin, Teofil	Erhard			
9	Gi	Julian, Adrian	Gelgia, Gelli			
10	Ve	Gregor X.	Simson		○ 20.21	☽ 7.03
11	So	Paulin	Gondini			
12	Du	Hilda, N	Meinrad			
13	Gl	Batten da Jesus , Hilari (ca. 367)	Hilari			
14	Ma	Felizi	Felix, Flisch			
15	Me	Maurus, Pol	Matilda			
16	Gi	Marcel	Marcel			
17	Ve	Antieni	Tieni		⌚ 13.59	
18	So	Prisca, Regina	Danuet			
19	Du	Marius	Marta			
20	Gl	Fabian, Bistiang	Bistgaun			
21	Ma	Nesa, Meinrad	Nesa			
22	Me	Vincens, D+M, Anastasius, M	Vincens, Vintschegn			
23	Gi	Heinrich Seuse, Dom	Mierta			☽ 4.35
24	Ve	Franz da Sales (1622)	Timoteus		● 22.42	
25	So	Conversiun da s. Pol	Conversiun da s. Paul			
26	Du	Timoteus e Titus	Policarp			
27	Gl	Angela Merici	Rest Gion			vent
28	Ma	Tumasch d'Aquin (1274)	Carli			neiv
29	Me	Valerius	Natalia			
30	Gi	Martina	Alma			en po mievel
31	Ve	Gion Bosco (1888)	Virgeli			

roc

fardaglias
e nign vent

1	So	Brigitta	Brida, Brigita			
2	Du	Nossadonna da candeilas	Bodo		☽ 2.42	greisch e mievel
3	Gl	Plasch, Ansgar	Plasch			
4	Ma	Veronica, Rabanus Maurus	Frona			
5	Me	Geda, Mudest	Gada, Agata			greisch e freid
6	Gi	Dorothea, Paul Miki e cump.	Turtè		⌚ 17.09	
7	Ve	Richard	Risch			
8	So	Gironas	Salomon			
9	Du	Apollonia	Balugna		○ 8.33	
10	Gl	Culastia (577)	Mengia			
11	Ma	App.da ND da Lourdes	Eufrosina			plievgia e vent
12	Me	Ludan, Gregor II	Eulalia			ferm
13	Gi	Gisela, Severin	Jonas			
14	Ve	Valentegn, Ciril e Metodi	Valentin			
15	So	Faustin	Faustin		⌚ 23.17	
16	Du	Giuliana	Giuliana			
17	Gl	7 fundatours digls Servits	Donat			
18	Ma	Simon	Simeon			
19	Me	Bonifazi	Susanna			☽ 9.54
20	Gi	Eleuteri	Cornelia			
21	Ve	Serafin, Peder Damian	Leonora			
22	So	Isabella, sedia d. s. Peder	Margreta			neiv e fitg
23	Du	Policarp	Josua		● 16.32	freid
24	Gl	De basest	Gi baseast			
25	Ma	Mattia apostel	Mattiu			
26	Me	Mesemda dalla tschendra , Waldburga	Mesjamna dalla tschendra , Vetger, Victor			
27	Gi	Dionisi	Elisa			
28	Ve	Markward	Frida			
29	So	Romanus	Antonia			

ALBULA & JULIER

Hotel und Restaurant

Famiglias Schnöller e Schuler
7450 CASTI/TIEFENCASTEL

Tel. +41 81 659 04 00
info@albula-julier.ch

www.albula-julier.ch

sa recumonda

gentilmaintg

7460 Savognin

telefon 081 68412 49

natel 079 629 66 56

www.maler-cadotsch.ch

**In den Bergen
reden wir nicht nur
drauflos. Wir hören
auch aufs Echo.**

ÖKK Agentur Savognin
T 058 456 16 80, savognin@oekk.ch, www.oekk.ch

Die Versicherung mit
gesundem Bündnerverstand. **ÖKK**

Volg *frisch und
fründlich*

**Societad da consum
Savognin e conturn**

- » magliaretschs
- » bavrondas
- » vegns
- » artegels da tigneirtgesa
- » souvenirs

Laden Son Mitgel 081 684 11 86

Laden Grava 081 684 15 05

Laden Salouf 081 684 11 63

www.volg-savognin.ch

2020 MARS

2020 AVREGL

catolic			refurmo			
1	Du	1. d. curesma , Albin	Albin			
2	Gl	Oscar	Oscar		4 20.58	freid
3	Ma	Cunigunda	Annetta			
4	Me	Casimir (1484)	Adrian			
5	Gi	Dorothea, Paul Miki e cump. (1597)	Turtè		⌚ 2.34	plievgia
6	Ve	Fridolin	Fridolin			neiv
7	So	Perpetua e Felicitas	Felicitas			
8	Du	2. d. curesma , Gion da Dia	Filomena			
9	Gl	Franzisca Roma	Francesca		○ 18.48	neiv
10	Ma	Emil, Gustav	Alexander, Xander			
11	Me	Rosina, Duri	Rosina			fitg
12	Gi	Beatrix	Gregor			
13	Ve	Paulina	Ernest			fitg
14	So	Matilda (968)	Zacarias			
15	Du	3. d. curesma , Clemens Maria Hofbauer (1820)	Meltger			
16	Gl	Herbert	Armida		⌚ 10.34	freid
17	Ma	Patric (461), Gertrud	Eulscha		⌚ 15.01	
18	Me	Ciril da Jerusalem (368), Eduard	Gabriel			roc
19	Gi	Gisep, spous da Maria	Giusep			
20	Ve	Wolfram, Irmgard	Emanuel			roc
21	So	Cristian	Benedetg			
22	Du	4. d. curesma , Lea da Roma	Clau			roc
23	Gl	Turibio d. Lima, Teodosia	Virginia			
24	Ma	Catregna da Svezia	Florenz		● 10.28	vent d'orcán
25	Me	Annunziaziun digl Signer	Annunzia da Maria, Manfred			
26	Gi	Ludger, Diego, Larissa,	Domenica			vent d'orcán
27	Ve	Frovin	Duf			
28	So	Gion Capistran	Genoveva			plievgia
29	Du	5. d. curesma , Eustasi, Armogast, taimp da stad, 1h anavant	Wieland			
30	Gl	Diemut, Rosvita	Guido			plievgia
31	Ma	Cornelia, Guido	Balbina			

1	Me	Hugo, Irena	Hugo		☽ 12.21 ⌚ 11.13	plievgia
2	Gi	Franz da Paula (1507)	Rosamunda			
3	Ve	Lutberga, Richard	Ignaz			vent e greisch cun plievgia
4	So	Isidor (636)	Ambrosi			
5	Du	Dumengia da palmas , Vincenz Ferrer	Dumeingia da las palmas , Max			plievgia ferma
6	Gl	Sixtus, Celestin	Mudest			
7	Ma	Gion Battist d. la Salle (1719)	Celestin			bel e tgod
8	Me	Gultier, Beata	Maria		○ 4.35	
9	Gi	Waltrud	Sibilla			roc e freid
10	Ve	Venderde sontg , Hulda, Engelbert	Vendargis sontg , Ezechiel			
11	So	Stanislaus (1079)	Leo			bel ed en po vent
12	Du	Pasca , Gila	Pastgas , Geli			
13	Gl	Glindesdi Pasca , Hermenegild, Martin I. (656)	Glindesdi Pastgas , Justin		⌚ 23.00	bel ed en po vent
14	Ma	Lidwina	Marionna			
15	Me	Huna, Gioder	Rafael		⌚ 0.56	bel ed en po vent
16	Gi	Banadetg Labre Bernadetta Soubirous	Daniel			
17	Ve	Rudolf	Rudolf			bel ed en po vent
18	So	Apollon	Cristoffel			
19	Du	Dumengia alva , Leo IX. (1054)	Werner			bel ed en po vent
20	Gl	Hildegund	Rezia			
21	Ma	Hugo, Irena	Lina			bel ed en po vent
22	Me	Caius	Reto			
23	Gi	Gieri, Adalbert	Gieri		● 4.26	bel ed en po vent
24	Ve	Fidel da Sigmaringen	Albert			
25	So	Marc	Marcus			bel ed en po vent
26	Du	Cletus	Nut			
27	Gl	Peder Canisi (1597)	Nino, Anastasi	o		bel ed en po vent
28	Ma	Hugo, Peder Chanel (1841)	Vital	p	⌚ 17.22	
29	Me	Catarina da Siena	Pieder			bel ed en po vent
30	Gi	Pius V. (1572)	Burga		☽ 22.38	

V. MATG 2020

VI. ZARCLADOUR 2020

		catolic	refurmo				
1	Ve	Arnold, Gisep, patrung d. luvrants	Giachen, Flep	牡			bel'ora fitg tgod
2	So	Atanasi	Roland	牡			
3	Du	Filip e Giatgen	Adelina	牡			
4	Gl	Florian (304), Valeria	Flurin	牡			
5	Ma	Godehard (1038)	Bina	牡			
6	Me	Markward, Valerian	Gion	牡			
7	Gi	Notker, Ben, Gisela	Otto, Nut	牡	○ 12.45		
8	Ve	Desideratus, Desirée	Stanislaus	牡			
9	So	Beat	Beat	牡			
10	Du	De dallas mammas , Gordian e Epimachus	Antonia	牡			
11	Gl	Mamertus	Adolf	牡	⌚ 8.15		plievgia
12	Ma	Sofia	Brincazi, Barcazi	牡			
13	Me	Servazi	Servazi	牡			
14	Gi	Bonifazi marter, Iso	Bonifaci	牡	⌚ 16.03		bel'ora plievgia e siva freid
15	Ve	Sofia	Sofia	牡			
16	So	Ubald, Gion Nepomuk	Peregrin	牡			
17	Du	Pascal Baylon	Bruno	牡			
18	Gl	Erich, Gion I. (526)	Isabella	牡			
19	Ma	Ivo, Maria Bernarda Bütler (CH-2008)	Carlina	牡			
20	Me	Bernhardin da Siena	Christian, Rest, Tani	牡			
21	Gi	Anzainzas , Hermann Josef	Anzeisnas , Constantin	牡			
22	Ve	Gelgia, Rita	Lena	牡	● 19.39		
23	So	Desideri	Previst	牡			
24	Du	Magdalena Sofia	Johanna	牡			schalada e glatsch / plievgia ferma
25	Gl	Gregor VII., Beda	Urban	牡	⌚ 23.13		
26	Ma	Filip Neri	Beda	牡			
27	Me	Augustin da Canterbury (604)	Luzi	牡			
28	Gi	German	Guglielm	牡			
29	Ve	Maximin	Max	牡			freid
30	So	Jeanne d'Arc	Job	牡	⌚ 5.30		bel
31	Du	Tschuntgesmas , Petronilla	Tschunceismas , Petronella	牡			tgod

1	Gl	Gl. Tschuntgesmas , Justin (ca.165)	Gl. Tschunceismas , Nicodemus	牡			ora grondiousa
2	Ma	Marcellino e Petrus	Marcel	牡			
3	Me	Morand, Karl Lwangae cump. (1886)	Clotilda	牡			
4	Gi	Clotilda, Quirin	Eduard	牡			
5	Ve	Bonifazi (754)	Reinhard	牡	○ 21.12		
6	So	Norbert, Claudia	Norbert	牡			
7	Du	Sontga Trinitad , De digl bab, Robert	Trinitatis , Lucrezia, Robert	牡	⌚ 18.23		
8	Gl	Medard, Kilian	Babetta	牡			
9	Ma	Primus e Felizian, Efrem	Deta	牡			
10	Me	Enric da Bozen, Olivia	Laura	牡			
11	Gi	Sontgiglcrest , Barnabas, ap.	Barnaba	牡			plievgia
12	Ve	Leo III.	Alice	牡			
13	So	Antoni da Padua (1231)	Tobias	牡	⌚ 8.24		
14	Du	Gottschalk, Meinrad	Baseli	牡			
15	Gl	Vitus, Mudest	Irma	牡			
16	Ma	Benno	Justina	牡			
17	Me	Eufemia, Gregori Barbarigo	Gudegn	牡			
18	Gi	Felizi e Simplizi	Arnold	牡			
19	Ve	Romuald (1027)	Helena	牡			
20	So	Adalbert	Albertina	牡			
21	Du	Luis da Gonzaga (1591)	Riget	牡	● 8.42		bel e tgod
22	Gl	Paulin da Nola	Clopat	牡	⌚ 5.55		
23	Ma	Edeltraud	Irena	牡			
24	Me	Nasch. d. Gion Battist	Giohanes Battesta	牡			
25	Gi	Dorothea, Guglielm	Giosch	牡			
26	Ve	Gion e Pol	Gion Paul	牡			
27	So	Cyril, Emma	Ladislaus	牡			
28	Du	Ireneus (ca. 202)	Benjamin	牡	⌚ 10.16		
29	Gl	Peder e Pol, Beata, Judith	Pieder e Paul	牡			plievgia
30	Ma	Ehrentrud, Otto da Bamberg (1139)	Commemoraziun da s. Paul	牡			
							notg fitg freida

		catolic	refurmo				
1	Me	Teobald	Teobald	●			brainta
2	Gi	Visitazun da Maria	Frida	●			ora instabila cun plievgia
3	Ve	Tumasch, apostel	Cornelia	●			
4	So	Duri (890), Lisabet da Portugal	Urschla	●			
5	Du	Antoni M. Zaccaria, Letizia	Balzer, Anselm	● ○ 6.45	● 3.36		
6	Gl	Maria Goretti (1902)	Jesaja	●			vent
7	Ma	Willibald	Giohen	●			
8	Me	Kilian, Geni	Crest	●			
9	Gi	Agilolf, Gion da Köln	Luis	●			
10	Ve	Engelbert, Alexander	Rosalia	●			surtratg ed er suglegl
11	So	Sigisbert e Plazi, Banadetg	Placi, Rahel	●			
12	Du	Nabor e Felix	Felix	●			
13	Gl	Enric II. (1024), Silvan	Henric	● ○ 1.29			
14	Ma	Camilius d.Lellis (1614)	Georgina	●			daratga ferma
15	Me	Bonaventura (1274)	Margreta	●			
16	Gi	Nossadonna digl Carmel	Berta, Rut	●			
17	Ve	Alexi, Gabriela	Lidia, Alexi	●			
18	So	Arnold	Hartmann	●			stig e bel
19	Du	Bernulf	Fida	● ○ 13.52			
20	Gl	Margreta (ca. 307)	Elias	● ● 19.33			
21	Ma	Lurintg da Brindisi	Violanda	●			
22	Me	Maria Madlagna	Maria Madlena	●			tgod
23	Gi	Apollinari, Brigitta da Svezia (1375)	Olga	●			
24	Ve	Ursicin, Cristoffel (ca. 250), Cristina	Cristina	●			
25	So	Giatgen, apostel	Giacun	●			
26	Du	Giochen ed Anna, gen. d. Maria	Orna	●			
27	Gl	Pantaleon, Natalia (852)	Nora, Marta	● ○ 14.33			plievgia
28	Ma	Innozenz I., Beat	Innocenz	●			
29	Me	Marta	Beatrizia	●			
30	Gi	Peder Chrisologus	Jacobeia	●			
31	Ve	Ignazi da Loyola (1556)	Germaun	●			

1	So	Festa da confederaziun , Alfons, Maria da Liguori	Fiasta da confederaziun , Petrus	●	○ 10.45		
2	Du	Sievi	Gustav	●			bel e fitg tgod
3	Gl	Lidia	Josias, August	● ○ 17.59			
4	Ma	Gion M. Vianney, plev. d'Ars (1859)	Dumeni	●			
5	Me	Nossadonna dalla neiv, Domenica	Oswald	●			
6	Gi	Transfiguraziun da Cristus	Sixtus	●			plievgia e surtratg
7	Ve	Cajetan, Sixtus II. (258)	Vera, Afra	●			
8	So	Dumeni (1221)	Reinold	●			
9	Du	Roman	Roman	●			
10	Gl	Lurintg (258)	Luregn	●			fitg tgod
11	Ma	Clara d'Assissi, Susanna	Stafania	● ○ 18.45			
12	Me	Hilaria	Clara	●			
13	Gi	Hippolit, Cassian, Pontianus	Sidonia	●			
14	Ve	Eberhard, Maximilian Kolbe (1941)	Samuel	●			malampernevel
15	So	Assumaziun da Maria	Nossadunna d'uost	●	○ 22.39		
16	Du	Roc	Ferdinand	●			
17	Gl	Giacint	Evalina	●			
18	Ma	Helena	Amos	●			tgod
19	Me	Gion Eudes (1680)	Disch	● ● 4.42			
20	Gi	Bernard (1153), Samuel	Bernard	●			
21	Ve	Pius X. (1914), Giuanna Francisca	Ernestina	●			
22	So	Maria Regina	Alfons	●			ora da plievgia
23	Du	Rosa da Lima (1617)	Zacheus	●			
24	Gl	Baltermia, apostel	Barclamu	●			
25	Ma	Ludvic IX. (1270)	Ludivic	● ○ 19.58			
26	Me	Gregor	Severin	●			bel e tgod
27	Gi	Mengia (387), Gebhard	Letizia	●			
28	Ve	Augustin, Adelina	Augustin	● ○ 16.04			
29	So	Sabina	Sabina	●			
30	Du	Amadeus, Herbert (1021)	Adolf	●			
31	Gl	Raimund, Paulin d.Trier	Rebecca	●			

IX. SETTEMBER 2020

		catolic	refurmo				
1	Ma	Frena, Egidi	Frena				bel e tgod
2	Me	Apollinari, Ingrid	Absolom		○ 7.22		
3	Gi	Gregor igl Grond (604)	Teodosi				
4	Ve	Rosalia	Ester				
5	So	Roswitha	Hercli				
6	Du	Magnus	Silvia				
7	Gl	Regina, Nutregn	Regina				ruada
8	Ma	Naschientscha da Maria	Adrian				
9	Me	Gorgonius	Egidi				
10	Gi	Nicolaus Tolentino	Durisch		⌚ 11.26		
11	Ve	Felizi e Regula	Regula e Felix				
12	So	Nom da Maria, Guido	Gioder		⌚ 7.23		
13	Du	Gion Crisost (407), Tobias	Eva, Hector				schalada
14	Gl	Dulzada dalla s.Crousch	Gion Martin				plievgia ferma
15	Ma	7 dolours da Maria	Pitschen				
16	Me	Ciprian, Cornelia	Joël				
17	Gi	Robert Bellarmin, Hildegard	Angela		● 13.00		
18	Ve	Lambert, Gisep da Cupertin	Rosa				
19	So	Januari	Renata				
20	Du	Rogaziun federala , Eustachi e cumpogns	Rogaziun federala , Fausta				bel
21	Gl	Mattia ap., Jonas	Mattiu				
22	Ma	Murezi	Murezi				
23	Me	Linus	Tecla				
24	Gi	Gerhard, Rupert (720) e Virgil (784)	Robert		☽ 3.55 ☾ 21.11		
25	Ve	Niclo da Flia (CH-1487)	Cleofas				
26	So	Cosmas e Damian (303), Eugenia	Paulina				surtratg e plievgia
27	Du	Vincens da Paul (1660)	Damian				
28	Gl	Veneslaus (929), Lioba	Nina				
29	Ma	Mitgel, Gabriel e Rafael	Michel				
30	Me	Gironas, Ursus e Victor	Urs e Victor				

X. OTGOVER 2020

1	Gi	Remigius, Teresa digl unfant Jesus	Remigi		○ 23.05		variabel
2	Ve	Ursicin, Anghels pertgiraders	Ursina				
3	So	Leodegar	Sylvio				
4	Du	Francesct d'Assisi (1226)	Franz, Francesctg				
5	Gl	Plazi e cumpogns	Emma, Placi				
6	Ma	Bruno, Renato	Angelina				
7	Me	Nossadonna d.Rusari	Judit				fitg freid
8	Gi	Simeon	Rico				
9	Ve	Dionis, Gion Leonardi, Sara	Dionis		⌚ 15.05		
10	So	Adalgot, Victor	Gideon		⌚ 2.40		
11	Du	Maternitat da Maria	Burcard, Ulrich				
12	Gl	Maximilian	Aurelia				
13	Ma	Eduard, Aurelia	Madlena				schalo
14	Me	Calist I. (222)	Guglielmina				
15	Gi	Teresa d'Avila (1582)	Teresia				
16	Ve	Giagl, Hedvic, Margr. M. , Alacoque	Gallus		● 21.31		
17	So	Anselm, Ignazi (115)	Justus				
18	Du	Lucas ev.	Lucas				
19	Gl	Pol d.Crousch	Ferdinand				paca plievgia
20	Ma	Vendelin	Vendelin				
21	Me	Orschla	Urschla				
22	Gi	Cordula	Cordula		⌚ 4.05		
23	Ve	Gion Kapistran	Martina, Severin		☽ 15.23		
24	So	Antoni Maria Claret	Salome				
25	Du	Crisant e Daria, Ludvic III., taimp d'anviern, 1h anavos	Tugn				schalo
26	Gl	Amandus, Josefina	Padrüt				
27	Ma	Wolfhard, Florentin e Sabina	Sabina				
28	Me	Simon e Judas, ap.	Simon e Judas				
29	Gi	Ermelind,	Aluis				
30	Ve	Alfons Rodriguez	Dora, Hartmann				
31	So	Wolfgang (994)	Wolfgang		○ 15.49		

NOVEMBER 2020

DECEMBER 2020

XI.

XII.

		catolic	refurmo			
1	Du	Nomnasontga	Fiesta dils sogns, Bertold			
2	Gl	De digls morts , Angela	Gi da las olmas			plievgia ferma cler e freid
3	Ma	Ida, Pirmin, Martin, Porres, Hubert	Fiasta da Reformaziun , Teofil			
4	Me	Carla Borromeus (1584)	Curt			
5	Gi	Bertilla, Zacharias	Elia		⌚ 20.30	
6	Ve	Linard, Protasi	Glienard			
7	So	Engelbert, Ernest	Gironnas			
8	Du	Gregor, Claudius	Claudio		⌚ 14.46	
9	Gl	Ded.Bas.d.Salvader	Teodor, Gioder			
10	Ma	Leo igl Grond (461)	Luisa			
11	Me	Martegn (397)	Martin			schalo
12	Gi	Josafat (1623), Diego d.Alcalà	Emil			brainta
13	Ve	Himer, Stanislaus Kostka	Hermina			
14	So	Alberich	Tina			
15	Du	Albert igl Grond (1280), Leopold	Nuttina		● 6.07	
16	Gl	Otmar, Margreta (1093)	Otmar			
17	Ma	Gertrud, Fluregn	Bertold			cler e freid miegel
18	Me	Ded. Bas. Peder e Pol a Roma	Eugen		⌚ 12.34	
19	Gi	Lisabet da Thüringen (1231)	Lisabetta			
20	Ve	Edmund	Edmund			
21	So	Preschentazin da Nossadonna	Columban			
22	Du	Cecilia (ca. 250)	Cecilia		☽ 5.45	schalo
23	Gl	Clemens I, Felizia	Clemens			
24	Ma	Cristus Rètg , Flora, Gion dalla Crousch	Erica			
25	Me	Catrina d.Alexandria	Catrina			
26	Gi	Curdegn, Albert	Curdin			
27	Ve	Modest, Virgil	Jeremias			
28	So	Berta, Giatgen	Noa			
29	Du	1. d. advent , Fadri d.Regensburg, Jolanda	1. d. advent , Elli			
30	Gl	Andreia apostel	Andreia		○ 10.30	schalo

1	Ma	Eligi	Arabella				
2	Me	Leza	Xaver				freid neiv ed adegna puspe plievgia
3	Gi	Xaver (1552), Emma	Glieci		⌚ 2.23		
4	Ve	Barbara, Gion d. Damaskus	Barla				
5	So	Sola, Anno	Crispina				
6	Du	2. d. advent , Son Niclo (350)	2. d. advent , Sontgaclau				
7	Gl	Ambrosi (397), Gerald	Agata				
8	Ma	Immaculada concep. da Maria	Edit		⌚ 1.37		
9	Me	Euchari, Peder Fourier	Willi, Giohen				blera plievgia
10	Gi	Bruno, Angelina	Walter				
11	Ve	Damasus I. (384)	Gion Giacun				
12	So	Giuanna Franzisca	Ottilia				
13	Du	3. d. advent , Luzia, Ottilia	3. d. advent , Luzia				
14	Gl	Gion da Crousch, Franzisca	Nicasi		● 17.17		surtratg sainza plievgia
15	Ma	Cristiana, Nina	Cristina		⌚ 23.25		
16	Me	Adelheid	Onna Maria				
17	Gi	Lazarus	Lazarus				
18	Ve	Filip (1215)	Hedwig				tgod
19	So	Urban, Fausta	Selma				
20	Du	4. d. advent , Hoger (916), Enric Egher (1328)	4. d. advent , Abraham				neiv
21	Gl	Richard, Tumasch	Abraham				
22	Ma	Jutta, Flavian	Florin		☽ 0.41		
23	Me	Victoria, Gion Cantius, Ivo	Elvina				mecta freid e pi surtratg tgi cler
24	Gi	Adam ed Eva	Adam ed Eva				
25	Ve	Nadal , naschientscha da Cristus	Fiasta da Nadal				
26	So	Stefan	Sogn Stiafen				
27	Du	Gion apostel ed evangelist	Giohanes evangelist				
28	Gl	Unfants innocents	Gi dils affons innocents				
29	Ma	Tumasch Becket (1170), Lothar	Jonatan				
30	Me	Felix I.	David		○ 4.28 ⌚ 8.54		
31	Gi	Silvester I. (335)	Silvester				

«Scu vei or i gl noSS futur energetic?»

Chegl rasponda i gl **migler partenari**, tg'ins pò s'imaginar.

KRE

KRAFTWERKE RAGN D'ERR AG

ENERGEIA PER DUMANG

BKW